

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ
BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA PODNIKATELSKÁ
ÚSTAV FINANCÍ

FACULTY OF BUSINESS AND MANAGEMENT
INSTITUTE OF FINANCES

VLIV FINANČNÍ KRIZE NA FINANCOVÁNÍ PODNIKU

AN IMPACT OF FINANCIAL CRISIS ON FINANCE OF COMPANY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE
BACHELOR'S THESIS

AUTOR PRÁCE
AUTHOR

TIMOTEJ FARKAŠ

VEDOUCÍ PRÁCE
SUPERVISOR

prof. Ing. OLDRICH REJNUŠ, CSc.

BRNO 2013

Seznam odborné literatury:

DVOŘÁK, P. Komerční bankovníctví pro bankéře a klienty. Praha: Linde, 1999. ISBN 80-7201-141-3.

KISLINGEROVÁ, E. Podnik v časech krize. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-3136-0.

REJNUŠ, O. Finanční trhy, 3. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2008. ISBN 978-80-87071-87-8.

SAMUELSON, P. A. a W. D. NORDHAUS. Ekonomie. Praha: Svoboda, 1991. ISBN 80-205-0192-4.

Vedoucí bakalářské práce: prof. Ing. Oldrich Rejnuš, CSc.

Termín odevzdání bakalářské práce je stanoven časovým plánem akademického roku 2012/2013.

L.S.

Ing. Pavel Svirák, Dr.
Reditel ústavu

doc. RNDr. Anna Putnová, Ph.D., MBA

V Brně, dne 14.05.2013

Abstrakt

Bakalárska práca sa zaoberá vplyvom finančnej krízy na financovanie podniku, presnejšie na jeho úverovanie. V teoretickej časti sú vysvetlené základné poznatky o úveroch a úrokových sadzbách. V praktickej časti je analyzovaný vývoj úrokových sadzieb v Českej republike ako aj vývoj úverov. Výsledkom práce je zhodnotenie vplyvu finančnej krízy na financovanie podniku a doporučenie autora pre podniky.

Abstract

The bachelor thesis is concerning of an impact financial crisis on finance of company, especially on loaning. In teoretical part there are basic knowledge of loans and bank rates. Progress of bank rates and loans in Czech Republic is analysed in practical part. Result of the bachelor thesis is interpretation of an impact financial crisis on finance of company.

Kľúčové slová

Financovanie, úverovanie, finančná kríza, úroková sadzba, úverové riziko, banka, podnik

Key words

Financing, loaning, financial crisis, bank rate, credit risk, bank, company

Bibliografická citácia práce

FARKAŠ, T. *Vliv finanční krize na financování podniku*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta podnikatelská, 2013. 66 s. Vedoucí bakalářské práce prof. Ing. Oldřich Rejnuš, CSc..

Čestné prehlásenie

Prehlasujem, že predložená bakalárska práca je pôvodná a spracoval som ju samostatne.
Prehlasujem, že citácie použitých zdrojov sú úplné, že som vo svojej práci neporušil autorské práva (v zmysle Zákona č. 121/2000 Sb., o práve autorskom a o právach súvisiacich s právom autorským).

V Brne dňa 31.5.2013

Podpis

OBSAH

Úvod	8
1. Vymedzenie globálneho cieľa a parciálnych cieľov	9
2. Metodika.....	10
3. Teoretické východiská práce	11
3.1. Externé financovanie podniku	11
3.1.1. Výhody a nevýhody externého financovania	11
3.1.2. Bankové úvery.....	12
3.1.2.1. Úvery poskytované podnikom.....	12
3.1.2.1.1. Kontokorentný úver	13
3.1.2.1.1.1. Princíp a technika kontokorentného úveru.....	13
3.1.2.1.2. Investičný úver.....	15
3.1.2.1.2.1. Čerpanie a splácanie investičného úveru	15
3.1.2.1.2.2. Konzorcionálny úver	16
3.1.2.2. Zásady úverových obchodov	18
3.2. Menová politika ČNB	18
3.2.1. Jednanie bankovej rady ČNB	19
3.2.2. Nástroje menovej politiky.....	19
3.2.2.1. Operácie na voľnom trhu	20
3.2.2.1.1. Repo operácie	21
3.2.2.1.2. Automatické facility.....	21
3.2.2.1.3. Povinné minimálne rezervy.....	22
3.2.2.2. Diskontné nástroje.....	23
3.2.2.2.1. Úvery poskytované Centrálnou bankou	23
3.2.2.2.1.1. Diskontný úver	24
3.2.2.2.1.2. Lombardný úver.....	25
3.2.2.2.1.3. Reeskontný úver.....	25
4. Vývoj úrokových sadzieb a bankových úverov v období finančnej krízy	27
4.1. Krízové roky 2007 a 2008.....	27
4.1.1. Makromické ukazovatele	27
4.1.2. Úrokové sadzby ČNB	27
4.1.3. Medzibankové úrokové sadzby	28

4.1.4. Vývoj úverov nefinančných podnikov	30
4.1.5. Úrokové sadzby bankových úverov pre nefinančné podniky	33
4.2. Krízové roky 2009 a 2010.....	35
4.2.1. Makroekonomické ukazovatele	35
4.2.2. Úrokové sadzby ČNB	35
4.2.3. Medzibankové úrokové sadzby	36
4.2.4. Vývoj úverov nefinančným podnikom	37
4.3. Krízové roky 2011 a 2012.....	43
4.3.1. Makroekonomické ukazovatele	43
4.3.2. Úrokové sadzby ČNB	43
4.3.3. Medzibankové úrokové sadzby	44
4.3.4. Vývoj úverov nefinančným podnikom	45
4.4. Výsledok prvého parciálneho cieľa	50
5. Úverová situácia a úverové riziko pred krízou a počas krízy	51
5.1. Vývoj základných finančných ukazovateľov nefinančných podnikov.....	51
5.2. Vývoj úrokových sadzieb z obdobia pred krízou a počas krízy	53
5.3. Vývoj dynamiky poskytovaných úverov nefinančným podnikom v období pred krízou a počas krízy	55
5.4. Vývoj bankových úverov v zlyhaní z obdobia pred krízou a počas krízy.....	56
5.5. Úverové riziko.....	57
5.6. Úverové podmienky.....	58
5.7. Výsledok druhého parciálneho cieľa.....	60
6. Návrh externého financovania pre podniky v období finančnej krízy	61
7. Záver	63
8. Zoznam použitých zdrojov	65

Úvod

Finančná kríza sa začala v USA a odštartovala ju hypotekárna kríza a krach investičnej banky Lehman Brothers. Tento problém mal dopad na celú ekonomiku a postaral sa o vznik svetovej recesie. Kríza sa postupne rozširovala a ľudia ju začali pociťovať. Podniky vykazujú nižšiu ziskovosť a pokles pridanej hodnoty, rastie nezamestnanosť, spomaľuje sa rodinný príjem a tým aj spotreba. Výrazné zmeny nastali aj v správaní bánk a iných finančných inštitúcií ktoré pocítili zhoršenie pozície podnikového sektora a domácností. Kríza sa najviac odzrkadlila na trhu úverov, kedy došlo k ochladeniu financovania podnikov.

Keďže od vypuknutia krízy ubehlo niekoľko rokov a táto téma je stále aktuálna, rozhodoval som sa venovať jej vplyvom v mojej bakalárskej práci. Konkrétne vplyvom na financovanie (úvery) podnikov v Českej republike. Vybral som si problematiku úverov, pretože sú základnou produktovou ponukou komerčných bánk a najčastejším zdrojom financovania podniku.

Bakalárska práca obsahuje dve časti. V prvej časti sa budem venovať teoretickému pozadiu financovania a úverov. Taktiež opíšem menovú politiku centrálnej banky a jej vzťah k obchodným bankám.

V druhej časti sledujem vývoj úrokových sadzieb ČNB, medzibankových a úrokových sadzieb pre podniky. Ďalej zanalyzujem úverové podmienky bánk a prístup bánk ku poskytnutiu úveru. Nakoniec navrhнем odporúčanie pre podniky a v závere skonštatujem dopady finančnej kríza na financovanie podniku.

1. Vymedzenie globálneho cieľa a parciálnych cieľov

Globálnym cieľom bakalárskej práce je vypracovať vlastný návrh externého financovania pre podniky v období finančnej krízy.

Prvým parciálnym cieľom je analyzovať vývoj základných úrokových sadzieb ČNB, medzibankových úrokových sadzieb (PRIBOR a PRIBID) ako aj vývoj úrokových sadzieb a úverov obchodných bánk poskytovaných pre nefinančné podniky

Druhým parciálnym cieľom je komparácia úverovej situácie a zhodnotenie úverového rizika v období pred krízou a po jej vypuknutí.

2. Metodika

V bakalárskej práci použijem metódu analýzy, komparácia a syntézy.

- Analýza- Analýzu použijem v praktickej časti pri rozbere úrokových sadzieb, bankového sektora a nefinančných podnikov v čase finančnej krízy
- Komparácia- Porovnávať budem úrokové sadzby a vývoj úverov v jednotlivých rokoch v období finančnej krízy. Komparovať budem aj vplyv finančnej krízy na financovanie podniku pred jej vypuknutím a v období počas krízy
- Syntéza- Syntézu využijem v závere bakalárskej práce na zhodnotenie zistených informácií. Túto metódu použijem aj pri vlastnom návrhu riešenia externého financovania pre nefinančné podniky

3. Teoretické východiská práce

3.1. Externé financovanie podniku

Je tvorené finančnými zdrojmi, ktoré podnik obdrží z vonkajšieho prostredia. Tým sa rozumejú banky, leasingové spoločnosti, faktoringové a forfaitingové spoločnosti a rôzne nebankové inštitúcie. Medzi externé zdroje financovania podniku patria:

- Úvery
- Cenné papiere
- Leasing
- Faktoring
- Forfaiting

3.1.1. Výhody a nevýhody externého financovania

Podľa pána profesora Vebera¹ existuje viacero výhod a nevýhod externých zdrojov financovania. Dôvodom k ich využívaniu sú napríklad:

- externé zdroje môže firma využiť, ak nemá dostatočný vlastný kapitál, a to aj pri zväčšovaní podniku, kedy vo fázi progresie je veľmi dôležité zaistiť financovanie nárastu zásob a pohľadávok,
- dodateľovi externých zdrojov vôbec nevzniká vedúca kompetencia a je náležité ich patrične využiť, pokiaľ podnikateľ nechce vlastnej riadiacej právomoci obmedzovať,
- cudzí kapitál zväčša navyšuje rentabilitu podniku (vtedy, ak zarába viac, ako sú náklady na neho).

Externé financovanie prináša aj nasledujúce nevýhody:

- každý neskorší cudzí kapitál je zvyčajne drahší,
- externé zdroje zvyšujú zadlženosť firmy a v tom prípade znižujú jej finančnú stabilitu,

¹ VEBER, J.; SRPOVÁ, J. a kol. *Podnikání malé a střední firmy*. Vyd. 2. Praha: Grada, 2008. s. 106-107.

- zvyšuje sa riziko obmedzení samostatnosti podniku (veritelia žiadajú zaistenie požičaného kapitálu majetkom podniku),
- príliš veľký podiel externých zdrojov limituje rozhodovanie vedenia firmy, pretože musí akceptovať podmienky veriteľov daných v zmluvách o udelení kapitálu.

Z uvedených výhod a nevýhod môžeme vyvodit' logický zámer. Všetko má svoje plusy a mínusy, no ak chce firma vyťažiť zo svojho podnikania a nemá dostatočný kapitál externému financovaniu sa nevyhne. Predsa len cudzí kapitál je lacnejší a výhodnejší než vlastný, tým pádom vzniká aj menšie riziko.

3.1.2. Bankové úvery

Keďže sa v mojej bakalárskej práci venujem externému financovaniu, ktoré je veľmi rozsiahle, vybral som si na užšiu analýzu práve bankové úvery. Rozhodol som sa práve pre ne, pretože patria medzi primárne zdroje spomínaného financovania firmy a sú dôležitým faktorom na bankovom trhu.

Podľa dĺžky obdobia, na ktoré sú podnikom poskytované sa úvery delia na:

- krátkodobé úvery- s dĺžkou splatnosti maximálne do jedného roka
- strednedobé úvery- poskytované od 1 do 4 rokov
- dlhodobé úvery- poskytované minimálne na 4roky

3.1.2.1. Bankové úvery poskytované podnikom

Pre podnikateľov sa bankové úvery delia podľa subjektu príjemcu úveru – pre živnostníkov, malé a stredné podniky a veľké podniky. Najčastejšie banky poskytujú a medzi najvýznamnejšie druhy úverov patria²:

- kontokorentné úvery
- lombardné úvery
- eskontné úvery

² REJNUŠ, O. *Finanční trhy*, 3. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2008. ISBN 978-80-87071-87-8.

- spotrebné úvery a pôžičky
- emisné pôžičky
- hypotekárne úvery

Spomedzi týchto úverov je v praxi najpoužívanejším kontokorentný úver, ktorého charakteristiku a princíp popíšem nižšie.

3.1.2.1.1. Kontokorentný úver

Kontokorentný úver je krátkodobý bankový úver, ktorý je poskytovaný bankou v istej výške. Radí sa medzi najvýznamnejšie krátkodobé úvery vo vyspelých ekonomikách. Je čerpaný podľa potreby firmy až do zjednanej maximálnej hranice (tzv. úverový rámec). Pritom prebieha zúčtovanie došlých a odchádzajúcich platieb spolu so zúčtovaním daného úveru na jednom, bankou vedenom, kontokorentnom účte³.

3.1.2.1.1.1. Princíp a technika kontokorentného úveru

Podstatou kontokorentného úveru je kontokorentný účet (kontokorent, bežný účet), je to bežný účet, na ktorom je povolený debetný i kreditný zostatok. V prospech účtu sa účtujú všetky došlé platby, na vrub účtu sa pripisujú všetky peňažné úhrady. Porovnaním všetkých príjmov a úhrad vznikne na kontokorentnom účte peňažný vklad, alebo môže banka poskytnúť firme bankový úver. Potom banka v daných termínoch vykoná vyúčtovanie kontokorentu a necháva si podnikom odsúhlasiť saldo účtu, zúčtováva úroky, bankové poplatky za vedenie účtu, provízie a iné. O všetkých pohyboch na účte je klient bankou každodenne oboznamovaný výpisom z účtu.

Podľa typu zostatku na kontokorentnom účte existujú tri možnosti:

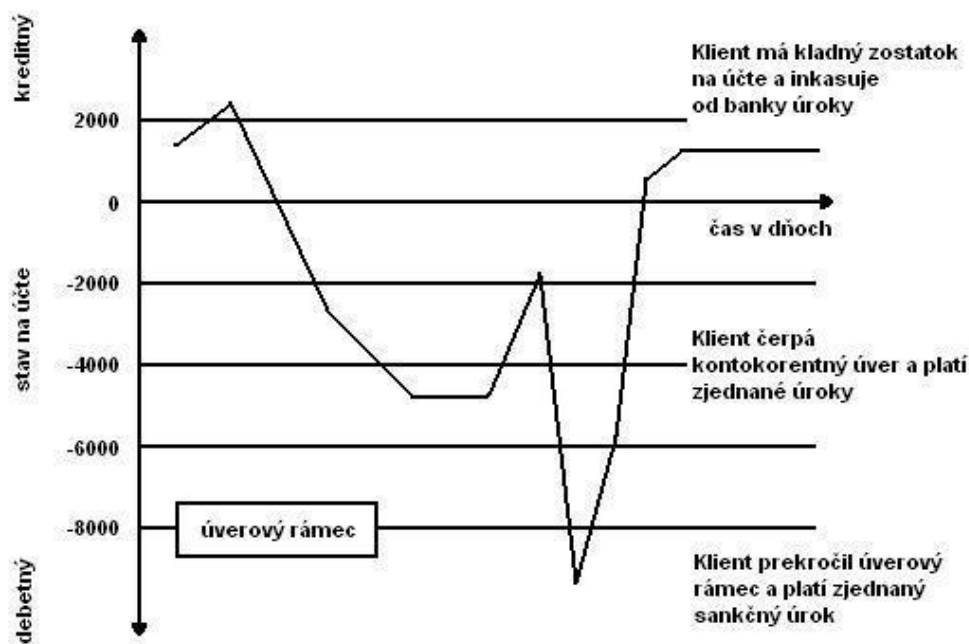
- kreditný zostatok- banka je voči klientovi v postavení dlžníka, pretože kontokorentný účet je vedený ako vkladový,

³ BARTOŠEK, K., FELBERGOVÁ D., JAROŠ P. *Bankovníctví v České republice*. 3. přepracované vyd. Praha : Bankovní institut, 1998. 353 s, s.113.

- trvale debetný stav- ak prebehne dohoda medzi klientom a bankou na úverovaní ďalších potrieb, bežný účet sa smie vyskytovať počas celého zjednaného obdobia v trvale debetnom stave. Tým pádom sa hodnota kontokorentného úveru v závislosti od zmien peňažných príjmov a výdavkov na bežnom účte,
- kreditný a debetný zostatok- vzniká ak na kontokorentnom účte nastane stret väčších platobných záväzkov s menšími príjmami. Z toho dôvodu vznikne na účte debetný zostatok a banka sa mení z dlžníka na veriteľa, čím sa zakladá vznik kontokorentného úveru.⁴

Podstata splácania a čerpania kontokorentného úveru je v tom, že z kladného zostatku na kontokorentnom účte vypláca banka klientovi úroky, ktoré sú avšak zanedbateľné. Z čerpaného kontokorentného úveru platí klient banke určité úroky. Pri prekročení úverového rámca dostáva banka od klienta navyše sankčný úrok. Princíp kontokorentného úveru zobrazuje graf č. 1.

Obrázok č.1: Princíp kontokorentného úveru.

Zdroj: REVENDA, Z., a kol. Peněžní ekonomie a bankovníctví. 4.vyd. Praha : Management Press, 2005. 627s. ISBN 80-7261-132-1, s. 133.

⁴ POLIDAR, V., PEERAER, M. Úvěrové obchody. 2. přepracované vyd. Praha : Bankovní institut, 1998. 356 s,s. 25.

Z hľadiska využitia úveru poznáme úvery prevádzkové a investičné. Bližšie opíšem investičný úver.

3.1.2.1.2. Investičný úver

Vzhľadom na dobu splatnosti patrí medzi strednedobé a dlhodobé úvery. Využívaný je spravidla na financovanie dlhodobého majetku, napr. modernizáciu strojového inventáru alebo nákup nehnuteľnosti. Je vhodný na rozširovanie kapacity, vývoj firmy a dynamický rast. Pri zriaďovaní existujú presné nastavenia parametrov úveru ako je čerpanie, splácanie a samotné poskytnutie. Spláca sa obvykle mesačne, štvrťročne a dokonca aj polročne. Úvery sú poskytované zväčša na 5 až 10 rokov. Bez investičného úveru by sa podnikom veľmi ťažko hľadali investory pre svoje investičné plány a podnikateľská sféra by prakticky stagnovala.

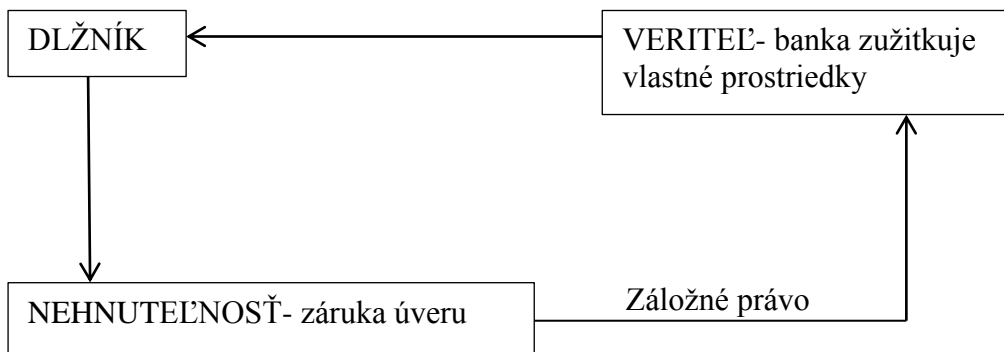
Banky si pri poskytovaní tohto úveru značne preveria klienta a dôležitá je pre ne aktuálna situácia spoločnosti. Od podnikateľa žiadajú minimálnu dobu podnikateľskej činnosti, preskúmajú si jeho finančné ukazovatele, ako aj jeho záväzky po lehote splatnosti voči štátu, poisťovniam, exekúcie. Ak daná firma splňuje tieto podmienky, banka vyžaduje predloženie projektu, v ktorom jasne charakterizujú predmet investičného úveru a celkovo jeho financovania. Banka následne situáciu preskúma a rozhodne, či sa dá projekt ufinancovať.

Podľa vyhodnotenia úverovej spôsobilosti žiadateľa o úver banka určí výšku povoleného úveru. Ten môže pokryť plánované kapitálové výdavky na investičný projekt v plnej výške alebo iba čiastočne. Pri finančne náročných investičných projektoch sa môže využiť spôsob konzorcionálneho úveru- ten predpokladá zloženie skupiny veriteľov, obvykle z podnetu banky ako sprostredkovateľa. Konzorciálny úver sa často využíva pri projektovom financovaní realizácie väčších investičných celkov.

3.1.2.1.2.1. Čerpanie a splácanie investičného úveru

V prípade klasického investičného úveru stojí proti sebe podnik v pozícii dlžníka a na druhej strane veriteľ banka. Úver je viazaný na určitú nehnuteľnosť. Mechanizmus čerpania a splácania klasického investičného úveru znázorňuje obrázok č.2:

Obrázok č.2: Mechanizmus čerpania a splácania klasického investičného úveru.

Zdroj: vlastná tvorba

Zmeny doby čerpania a splácania investičného úveru musia byť vždy spomenuté v dodatku k dohodnutej úverovej zmluve. Banka nedovolí predĺženie konečného termínu splatenia daného úveru. Avšak pripustí odloženie splátok úveru po dokončení investičného projektu.

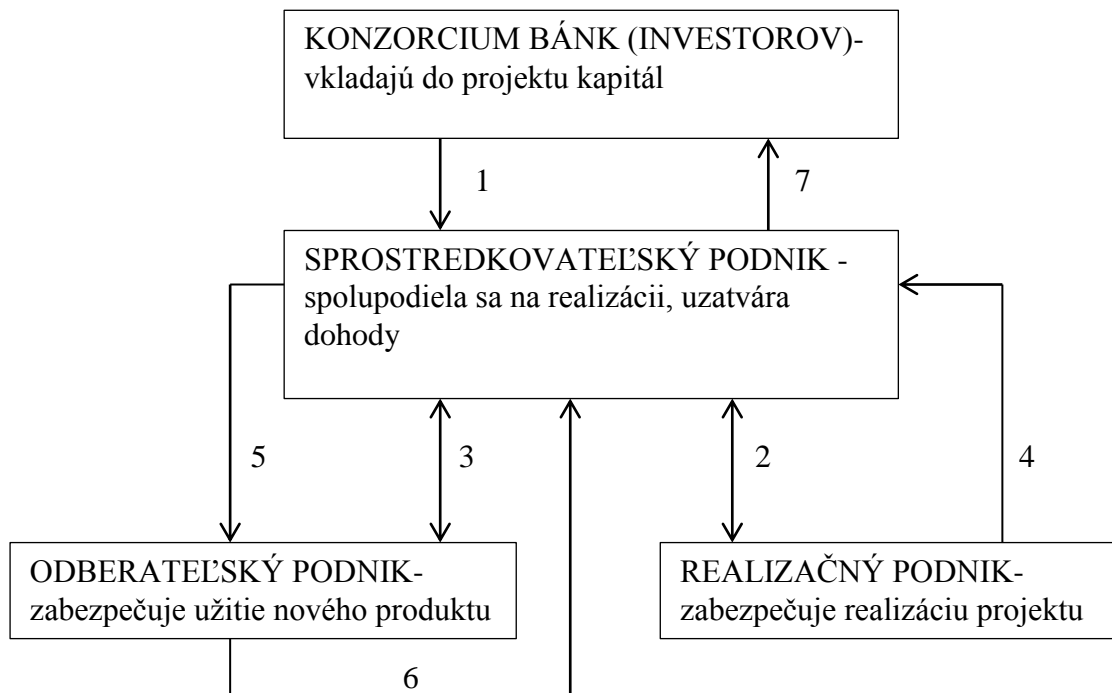
Spôsob zabezpečenia úveru je väčšinou viazaná na nehnuteľnosť dlžníka. Musí byť podložená listom vlastníctva na spomínanú nehnuteľnosť. Pri poskytovaní investičného úveru sa môže podnik obrátiť aj na zahraničné banky v podobe devízových investičných úverov. Sú striktné viazané na investičný majetok. Ich výška so zreteľom na spôsob čerpania, splácania a zabezpečenia úveru ako aj spoluúčasť investora sú určené rozdielne v súlade s úverovými podmienkami a princípmi úverovej politiky zahraničných bánk.

3.1.2.1.2.2. Konzorcionálny úver⁵

Je využívaný na financovanie veľkých, kapitálovo zložitých projektov. Tento úver sa v zahraničí využíva vo viac ako 50% veľkých projektov (pri stavbe multifunkčných stredísk, logických parkov, diaľnic, výstavba elektrární a i.). Hlavným dôvodom na jeho čerpanie je rozdelenie financovania finančne náročných a mnohokrát vysoko rizikových projektov od financovania investičných a prevádzkových záväzkov podniku, ktoré vychádzajú z ich podnikateľskej činnosti.

⁵ NINÁČOVÁ, Valéria. *Základy finančného manažmentu*. Bratislava: MERKURY spol. s.r.o., 2007, 558 s. ISBN 80-89143-62-7. s.100-102.

Obrázok č.3: Schéma projektového financovania.

Zdroj: NINÁČOVÁ, Valéria. *Základy finančného manažmentu*. Bratislava: MERKURY spol. s.r.o., 2007, 272 s. ISBN 978-80-89143-62-7, s.100

Obrázok nám znázorňuje úverovo-obchodné vzťahy medzi účastníkmi projektového financovania:

- 1- udelenie úveru v zmysle uzavretej úverovej zmluvy
- 2- preddávkové platby v zmysle zjednanej obchodnej zmluvy
- 3- obchodná zmluva o predaji
- 4- splátka nepeňažného úveru postupne uskutočňovanými dodávkami produktu
- 5- predaj produktu
- 6- inkaso za produkt
- 7- splatenie úveru

Výhody projektového financovania:

- projekt nie je vykazovaný v rozvahe materskej firmy
- umožňuje paralelné využívanie domácich i zahraničných investorov
- konzorcionálnym úverom sa rozkladá riziko nie na jedného, ale viacerých investorov
- spája čerpanie peňažného bankového úveru s nepeňažným

3.1.2.2. Zásady úverových obchodov⁶

Banka sa pri posudzovaní poskytnutia úveru riadi základnými princípmi úverových obchodov. Medzi ne patrí:

- bezpečnosť- pred poskytnutím úveru banka starostlivo preveruje bonitu podniku. Robí to, pretože je jej zásadnou povinnosťou požičať (investovať) peniaze čo najopatrnejšie,
- likvidita- aby banka mohla vždy vyhovieť klientom, ktorí si potrebujú peniaze vybrať, časť klientských peňazí si musí nechať ako likvidnú rezervu. Preto nemôže požičať všetky prostriedky vo forme úverov a to ani v tom prípade, že by to banke navýšilo úrokové výnosy,
- rentabilita- informáciu o nej bankám udáva úrokový rozdiel- úroková marža, porovnanie medzi nákladovou a výnosovou úrokovou sadzbou alebo obdržanými a vyplatenými úrokmi. Ak je tento rozdiel pre banku akceptovateľný, tým skôr úver poskytne.

3.2. Menová politika ČNB

Menová politika je jednou z najhlavnejších činností centrálnej banky v tržnej ekonomike. Centrálna banka je označovaná za „strážkyňu zdravia národnej meny“. Má právomoc a zodpovednosť v menovej sfére. *Za menovú politiku môžeme považovať vedomú činnosť nejakého subjektu, ktorý sa prostredníctvom menových nástrojov snaží regulovať vývoj množstva peňazí v obehu, a tým dosiahnuť určité ciele.*⁷

Hlavným cieľom Českej národnej banky (ďalej len ČNB) ako aj každej inej centrálnej banky je starostlivosť o cenovú stabilitu. Ďalšou dôležitou úlohou je podpora všeobecnej hospodárskej politiky vlády, samozrejme ak koná zmysluplne v porovnaní s hlavným cieľom. Cenovú stabilitu si ČNB reguluje zmenou úrokových sadzieb. O týchto zmenách rozhoduje banková rada ČNB a riadi sa podľa súčasnej

⁶ BARTOŠEK, K., FELSBERGOVÁ D., JAROŠ, P. 3. přepracované vyd. Praha Bankovní institut, 1998. ISBN 80-902243-9-3. Bankovníctví v ČR.

⁷ REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011, 558 s. ISBN 978-80-7261-230-7, s.67.

makroekonomickej situácie a vyhodnotenia jej rizík. Vstup Českej republiky do Európskej únie znamenal, že sa ČNB vzdala samostatnej menovej politiky v prospech Európskej centrálnej banky.⁸

3.2.1. Jednanie bankovej rady ČNB

Pojednáva sa 8krát ročne a jednanie začína rozoberaním Situačnej správy, ktorú včas predloží Menové a štatistické oddelenie. To zároveň navrhne menovo-politické doporučenie a hľadisko jedného z konzultantov k Situačnej správe, v ktorom je návrh nastavenia úrokových sadzieb a najvýhodnejších menovo-politických krokov a ich komunikácie.

Po dôslednom prejednaní nasleduje diskusia prítomných členov o rizikách a pochybnostiach aktuálnej makroekonomickej predpovede ako aj o veškerých menovo-politických súvislostiach. Výsledkom je hlasovanie o menovo-politických opateniach. Nestáva sa vždy, aby bolo jednotné a môže sa odlišovať od súčasnej prognózy, či doporučenia Menového a štatistického oddelenia. Konečné rozhodnutie bankovej rady ČNB je zverejnené formou tlačovej správy.⁹

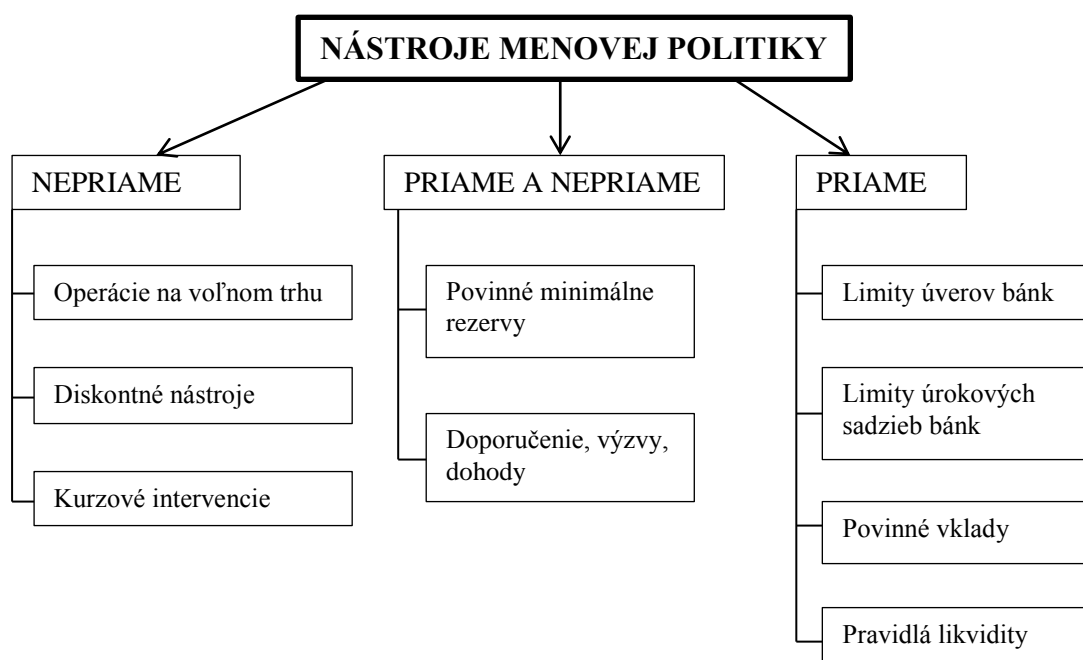
3.2.2. Nástroje menovej politiky

Nástroje sú základným pilierom na začiatok procesu realizácie menovej politiky. Centrálna banka pomocou nich snaží účinkovať na operatívne kritérium, cez ktoré dochádza k ovplyvňovaniu sprostredkujúceho kritéria ako aj cieľov menovej politiky. Použitie nástrojov centrálnou bankou úzko závisí od stupňa samostatnosti tejto inštitúcie. O použití nástrojov u centrálnych bánk, ktoré sú menej samostatné, môžu sčasti rozhodovať aj ďalšie subjekty.

⁸ DVOŘÁK, Petr. *Komerční bankovníctví pro bankéře a klienty*. 1.vyd. Praha: Linde, 1999, 475 s. ISBN 80-720-1141-3.

⁹ Česká národní banka: Jak se bankovní rada rozhoduje?. ČNB [online]. 2003-2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/br_zapisy_z_jednani/jak_se_br_rozhoduje.html

Obrázok č.4: rozdelenie nástrojov podľa dopadu na bankový systém.

Zdroj: REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovnictví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011, 558 s. ISBN 978-80-7261-230-7, s.221

V ďalšom pokračovaní mojej práci sa z nástrojov menovej politiky budem bližšie venovať operáciám na voľnom trhu a diskontným nástrojom.

3.2.2.1. Operácie na voľnom trhu

Ich cieľom je regulovať vývoj úrokových sadzieb, riadiť likviditu na trhu a ohlasovať úmysly menovej politiky. Operácie (obchody) na voľnom trhu sa praktizujú bezhotovostne a ich gro je v odkúpení a predaji štátnych alebo iných krátkodobých a porovnateľne kvalitných cenných papierov centrálnou bankou.

3.2.2.1.1. Repo operácie

Patria medzi základné a najpoužívannejšie menové nástroje. Sú vykonávané prostredníctvom tendrov. Priebeh repo operácie je taký, že ČNB obdrží od bánk nadbytočnú likviditu a naspäť im predáva ako kolaterál zjednané cenné papiere. Obidve strany sa zaväzujú, že po skončení doby splatnosti príde k reverznej transakcii.

Veriteľská banka vráti ČNB spomínaný kolaterál a naopak ČNB vráti banke požičanú istinu s vopred dohodnutým úrokom. Táto operácia trvá 14 dní, a preto je vnímaná ako dvojtýždenná repo sadzba, označovaná 2T repo sadzba. Existujú však aj repo obchody s dobou splatnosti kratšou ako 2 týždne, záleží to od predpovede vývoja likvidity bankovej sféry. Repo tendre sa využívajú najmä k odčerpaniu likvidity, pretože v bankovom sektore je nadbytočná. Sú vykonávané približne 3 krát do týždňa.

3.2.2.1.2. Automatické facility¹⁰

Automatické facility (operácie) sa chápu ako automatické uloženie peňazí. Slúžia k poskytovaniu alebo ukladaniu nadbytočnej likvidity cez noc („overnight“, označuje sa O/N). ČNB aj samostatné banky ich využívajú z vlastnej iniciatívy. Automatické facility sa využívajú decentralizovanou formou prostredníctvom ČNB.

Z pohľadu jednotlivých bánk ide o neustálu možnosť uloženia alebo zapožičania likvidity. Z tohto dôvodu tvoria úrokové sadzby týchto operácií koridor, v ktorom sa hýbu krátkodobé sadzby (ako aj 2T repo sadzba). Rozdeľujeme dve facility, a to jednodňové sterilizačné operácie (deposit facility – DF) a jednodňové refinančné operácie (marginal lending facility – MLF) .

Jednodňové sterilizačné operácie - umožňujú bankám nechať si cez noc v ČNB svoju nadbytočnú likviditu aj bez zaistenia. Vtedy má banka prístup do depozitnej facility, ak o to požiada najneskôr do 15minút pred dennou účetnou uzávierkou Odbor korunových a devízových intervencií ČNB. Minimálny objem peňazí je 10 mil. Kč, horný limit je prakticky neobmedzený. U depozít existuje depozitná úroková sadzba, ktorá je dolnou hranicou pre pohyb krátkodobých úrokových sadzieb na peňažnom trhu.

Jednodňové refinančné operácie- využívajú ich banky, ktoré majú s ČNB zjednanú rámcovú repo zmluvu na vypožičanie likvidity cez noc formou repo obchodu. Čo sa týka prístupu k facility, musí narozdiel od jednodňových refinančných operácií banka požiadať Odbor korunových a devízových intervencií ČNB najneskôr 25 minút pred dennou účetnou uzávierkou. Minimálny objem je takisto 10 mil. Kč a horná hranica je

¹⁰ Česká národní banka: Měnověpolitické nástroje. ČNB [online]. 2003-2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/

bez limitu. Marginálie sa úročia lombardnou sadzbou, ktorá je hornou medzou pre pohyb krátkodobých úrokových sadziieb na peňažnom trhu.

Na obrázku č.5 sú znázornené najaktuálnejšie úrokové sadzby vydávané ČNB.

Tabuľka č.1: aktuálne úrokové sadzby ČNB.

Úrokové sadzby	Úroková sadzba	Platí od
2T repo sadzba	0,05 %	2.11.2012
Diskontná sadzba	0,05 %	2.11.2012
Lombardná sadzba	0,25 %	2.11.2012

Zdroj: www.cnb.cz

3.2.2.1.3. Povinné minimálne rezervy¹¹

Používa ich centrálna banka na ovplyvňovanie likvidity v bankovom sektore. Sú to povinné vklady všetkých komerčných bánk v centrálnej banke. Sú uložené na špeciálnych účtoch a nedajú sa voľne použiť. Systém povinných minimálnych rezerv (ďalej len PMR) pomáha k stabilizácii úrokových sadziieb na peňažnom trhu a taktiež ovplyvňuje štrukturálne likvidity. Ich výška je daná podielom z krátkodobých a terminovaných depozít, ale môže byť stanovená aj inou metodikou. Zmeny v sadzbách nebývajú veľmi často, pretože tento dopad je príliš citel'ný. Aj keby došlo k zmene, tak je pomerne malá a banky dostávajú čas sa prispôbiť.

Zvýšenie sadziieb PMR spôsobí, že banka si musí väčší podiel svojich zdrojov zachovávať vo forme neúročených vkladov v centrálnej banke. Znamená to teda zvýšenie nákladov jednotlivých bánk a vzápätí pokles čistých úrokových výnosov. Reakcia banky predstavuje zdvihnutie úrokových sadziieb poskytovaných úverov.

Menová politika centrálnej banky sa sústreďuje na 3 základné znaky MPR, a to:

1. sadzba
2. základňa
3. úročenie

¹¹ HORVÁTOVÁ, Eva. *Bankovníctvo*. Žilina: GEORG, 2009, 300s., ISBN 978-80-89401-03-1, s.42

Keďže komerčné banky neznehodnocujú určitú časť svojich zdrojov na princípe trhových podmienok, znamenajú pre ne PMR zvýšené náklady. Stáva sa tak aj v prípade, keď sa PMR úročia. Rozšírenie základne na ich určenie má porovnateľný vplyv na likviditu bankovej oblasti ako zvýšenie sadzby PMR.

Tabuľka č.2: sadzby a platnosť primárnych vkladov PMR. Zdroj: www.cnb.cz

Povinné minimálne rezervy	Sadzba z primárnych vkladov	Platnosť od
Banky	2,00 %	7.10.1999
Stavebné sporiteľne a ČMZRB	2,00 %	7.10.1999

Pozn.: ČMZRP- Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s.

3.2.2.2. Diskontné nástroje

Diskontné nástroje sa v súčasnosti často používajú a sú historicky najstaršími nástrojmi v menovej politike. Niekedy sa im hovorí „diskontná politika“. Sústredia sa na reguláciu rezerv bánk a majú vplyv na krátkodobé úrokové miery ako aj na menový kurz domácej meny. Medzi diskontné nástroje patria:

- úvery poskytované centrálnou bankou
- úrokové sadzby plynúce z týchto úverov
- úrokové sadzby z rezerv bánk
- úrokové sadzby z cenných papierov

3.2.2.2.1. Úvery poskytované centrálnou bankou

Tieto úvery sú poskytované spravidla bezhotovostne a v domácej mene a majú emisné účinky. Majú presne stanovené podmienky ako napríklad limit objemu, doba splatnosti alebo spôsob zaistenia. Centrálna banka poskytuje jednotlivým komerčným bankám tri základné druhy úverov: diskontný, lombardný, reeskontný.

3.2.2.1.1. Diskontný úver

Je to hlavný a najpoužívanejší úver a patrí medzi najlacnejšie zdroje pre komerčné banky. Je úročený diskontnou sadzbou a patrí medzi krátkodobé úvery. Doba splatnosti sú 3 mesiace, ale obvykle býva zreteľne kratšia. Poskytnutím diskontného úveru dochádza k nárastu rezerv banky, naopak pri splácaní tohto úveru dôjde k poklesu bankovej rezervy. Centrálna banka si vymedzuje podmienky pre poskytnutie tohto úveru.

Centrálna banka pri udelení diskontného úveru nemusí požadovať jeho krytie, ale prevažne ho vyžaduje. Žiada to vo forme vysoko bonitných (prvotriednych) aktív danej banky- prevažne to bývajú štátne cenné papiere. V prípade deficitu kvalitných aktív sú poskytované ako núdzové a centrálna banka ich radí medzi nekryté úvery a nevnímajú sa ako nástroje menovej politiky. Lehota splatnosti tohto úveru sú 3 roky a príslušný úrok je vyšší. Takisto je vyššie aj riziko splatnosti.

Aby banka dostala žiadaný úver nemohla mať v minulosti problémy týkajúce sa splácania diskontných úverov. Takisto nemôže výška úveru presiahnuť povolený maximálny limit, ktorý je stanovený pomerom ku kapitálu danej banky alebo absolútnou sumou.

V prípade krytia diskontného úveru cennými papiermi je riziko nesplatenia veľmi nízke. Je to spôsobené hlavne tým, že centrálna banka odkupuje len prvotriedne cenné papiere. Tá v deň splatnosti uskutoční prevod cenných papierov dlžníckej banke a z jej účtu rezerv si naspäť stiahne náležitú čiastku. Banka nemôže tomuto splácania nijako zabrániť, a to ani vtedy, ak hlavný dlžník nebude môcť tieto cenné papiere zaplatiť. Ak by aj náhodou došlo k manku rezerv u dlžníckej banky, úver by bol splatený najneskôr v deň splatnosti cenných papierov. Náležitá banka by sa nevyhla sankčnému úroku a dokonca aj možnému zníženiu limitu. V najhoršom prípade by mohla centrálna banka príslušnú banku odmietnuť pri poskytovaní ďalšieho úveru v budúcnosti.¹²

¹² REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011, 558 s. ISBN 978-80-7261-230-7, s.233.

3.2.2.2.1.2. Lombardný úver

Poskytuje ho centrálna banka komerčným bankám, ktoré majú veľké problémy s likviditou a už nemôžu získať diskontný úver. Je poskytovaný proti zástave zmeniek a bonitných štátnych cenných papierov. Jedná sa o krátkodobé úvery, ktorých doba splatnosti je 90 dní, avšak niekedy sú poskytované „overnight“.

Ma vysokú úrokovú sadzbu (lombardnú), ktorá sa mnohokrát priblíži až trojnásobku diskontnej sadzby. Dôvod jej výšky je v rizikovosti lombardného úveru, preto sa poskytuje najviac do 75% zástavy, k tomu je ešte objem lombardného úveru znížený o lombardnú sadzbu. Tým pádom sa centrálna banka zaistuje proti možnému budúcemu zostupu tržnej ceny zástavy pod objem daného úveru, lebo nemôže voľne obchodovať s cennými papiermi v zástave. Zo špeciálnych menovo politických dôvodov môže centrálna banka tento úver načas obmedziť alebo úplne pozastaviť.¹³

3.2.2.2.1.3. Reeskontný úver

Je to krátkodobý úver (lehota splatnosti 90 dní), ktorý je krytý odkúpením (reeskontom) zmeniek od banky, ktorá zase ich zase eskontovala od svojich klientov. Zmenky, s ktorými sa obchoduje musia byť len od domácej banky, v domácej mene a iba od prvotriednych dlžníkov. Obchodné banky využívajú tieto úvery v prípade, kedy už chýbajúcu likviditu nemôžu čerpať z diskontných úverov.¹⁴

Reeskontné úvery sú prakticky veľmi približné reverzným repo operáciám. Obe majú za svoj hlavný cieľ navýšiť menovú základňu pri poskytnutí úveru, avšak pri reeskontných úveroch vydáva impulz obchodná banka. Odkupovaním exportných zmeniek môže centrálna banka reguláciou menovej základne zároveň nepriamym spôsobom podporovať export.

Vývoj základných a tržných úrokových sadzieb budem ďalej rozoberať v nasledujúcej časti. Takisto budem sledovať otázku úverov a podmienok pre poskytnutie úveru.

¹³ REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011, 558 s. ISBN 978-80-7261-230-7, s.234.

¹⁴ REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011, 558 s. ISBN 978-80-7261-230-7, s.234.

Kedže od prepuknutia finančnej krízy ubehlo niekoľko rokov, tak som si z časového hľadiska vybral možnosť rozboru dvojročného obdobia. Z tejto analýzy budem vedieť skonštatovať dopady finančnej krízy na financovanie podniku.

4. Vývoj úrokových sadziieb a bankových úverov v období finančnej krízy

4.1. Krízové roky 2007 a 2008

4.1.1. Makroekonomické ukazovatele

Na správanie ČNB a tým aj na vývoj úrokových sadziieb majú hlavný podiel makroekonomické ukazovatele. Pre prehľadnosť ku každému dvojročnému obdobiu časť z nich uvádzam na začiatku každej kapitoly.

Tabuľka č.3: HDP, inflácia a nezamestnanosť v ČR v období 2006-2008

	2006	2007	Zmena (%)	2008	Zmena (%)
HDP (mld. Kč)	3352,6	3662,6	+9,25	3848,4	+ 5,07
Inflácia (%)	2,5	2,8	+ 0,3	6,3	+ 3,5
Nezamestnanosť (%)	7,1	5,3	- 1,8	4,4	- 0,9

Zdroj: ČSÚ

Z uvedenej tabuľky môžeme začiatkom sledovaného obdobia vidieť priaznivý makroekonomický vývoj, klesá nezamestnanosť, rastie HDP a inflácia. V rok 2007 Česká republika ešte nebola priamo zasiahnutá finančnou krízou. Česká ekonomika bola na tom dobre. Avšak všimnime si, že vývoj nezamestnanosti a HDP sa v roku 2008 spomalil, čoho dôsledkom bol dopad finančnej krízy. Vtedajší očakávaný vývoj na nasledujúce roky bol negatívny.

4.1.2. Úrokové sadzby ČNB

Centrálne banky používajú na reguláciu menovej politiky nástroje menovej politiky. Ako som už skôr uviedol, patria sem obchody na voľnom trhu, povinné minimálne rezervy, obchody s cudzou menou a diskontné nástroje. V ďalšej časti sa zameriam na sadzby u jednotlivých nástrojov- u diskontných sú to diskontná a lombardná a operácie na voľnom trhu majú 2T repo sadzbu. Sledujem obdobie od roku 2007 po rok 2008.

Tabuľka č.4: Základné úrokové sadzby ČNB v rokoch 2007-2008

Stav k	Diskontná sadzba (%)	Lombardná sadzba (%)	2T repo sadzba (%)
1.6.2007	1,75	3,75	2,75
27.7.2007	2,00	4,00	3,00
31.8.2007	2,25	4,25	3,25
30.11.2007	2,50	4,50	3,50
8.2.2008	2,75	4,75	3,75
8.8.2008	2,50	4,50	3,50
7.11.2008	1,75	3,75	2,75
18.12.2008	1,25	3,25	2,25

Zdroj: www.cnb.cz

V danej tabuľke si môžeme všimnúť postupné stúpanie úrokových sadzieb v roku 2007. ČNB sa týmto rastom o 0,25 bazických bodov (bp) snažila regulovať cenovú stabilitu. Zvyšovanie úrokových sadzieb pokračovalo až do februára nasledujúceho roku, kedy boli najvyššie v sledovanom období. V auguste ČNB znížila všetky sadzby o 0,25 bp, ale o rapidný pokles (až o 0,75bp) sa postarala začiatkom novembra 2008. O vyše mesiac neskôr došlo ešte k jednej regulácii, a síce zostup sadzieb o 0,50 bp. Príčinou spomínaného znižovania je fakt, že ČNB sa snažila o podporu likvidity na bankovom trhu.

Dôvodom neustáleho zvyšovania úrokových sadzieb od začiatku roku 2007 až po prvý kvartál roku 2008 je aj rast inflácie (viď. tabuľka č.3). To nám potvrdzuje, že inflácia má veľký vplyv na správanie ČNB a tým aj na vývoj úrokových sadzieb.

4.1.3. Medzibankové úrokové sadzby

Pretože vieme, že tieto sadzby sú úzko ovplyvnené hlavnými úrokovými sadzbami ČNB, rozhodol som sa analyzovať ich vývoj v sledovanom období. Český bankový sektor má pre ich označenie skratky PRIBOR a PRIBID.

PRIBOR- Prague InterBank Offered Rate

Jedná sa o pražskú medzibankovú úrokovú sadzbu. Banky si za ňu navzájom poskytujú úvery na medzibankovom trhu Českej republiky. Je to kľúčová úroková sadzba pre

viacero úverových produktov bánk (napr. u hypotekárnych úverov). Mnohokrát sa používa ako referenčná sadzba, napr. „v úrovni 2% nad sadzbou PRIBOR“.¹⁵

PRIBID- Prague InterBank Bid Rate

Je to úroková sadzba, ktorá je priamym protikladom PRIBOR-u. Je vždy nižšia ako PRIBOR, lebo maximalizácia rozdielu medzi nimi dvoma je významná pre banky, pretože je súčasťou ich zisku. Predstavuje sadzbu pražského trhu a patrí medzi najdôležitejšie ukazovatele českého úverového trhu. Je to priemerná úroková sadzba, kvôli ktorej si môžu komerčné banky ukladať likviditu u iných bánk. Je určovaná každý deň ČNB vnímaná ako priemer referenčných bánk.¹⁶

Tabuľka č.5: Vybrané mesačné priemery úrokových sadzieb PRIBOR v rokoch 2007-2008 (v %)

Termín	2007				2008			
	Január	Máj	Septemb.	Ročný	Január	Máj	Septemb.	Ročný
1 deň	2,49	2,20	3,25	2,77	3,48	3,70	3,45	3,44
7 dní	2,51	2,42	3,28	2,87	3,54	3,77	3,58	3,59
14 dní	2,51	2,48	3,29	2,89	3,55	3,79	3,59	3,62
1 mesiac	2,53	2,61	3,33	2,96	3,70	3,86	3,67	3,81
2 mesiace	2,55	2,70	3,37	3,03	3,82	3,99	3,74	3,92
3 mesiace	2,58	2,77	3,46	3,09	3,96	4,14	3,81	4,04
6 mesiacov	2,67	2,92	3,63	3,21	4,06	4,23	3,83	4,11
9 mesiacov	2,76	3,05	3,73	3,32	4,12	4,26	3,85	4,16
1 rok	2,86	3,16	3,82	3,42	4,16	4,28	3,89	4,20

Zdroj: www.cnb.cz

Hodnoty v tabuľke č.5 nám potvrdili úzku súvislosť hlavných úrokových sadzieb ČNB a medzibankových úrokových sadzieb. Takisto sadzby PRIBOR majú rastúcu tendenciu od začiatku roku 2007 a začínajú klesať až v 4.kvartáli roku 2008. Podobný vývoj môžeme sledovať aj u PRIBID. Jeho úrokové sadzby nám znázorňuje nasledujúca tabuľka.

¹⁵ Finance.cz: Fixing úrokových sazby na mezibankovním trhu depozit - PRIBOR, PRIBID. Finance.cz [online]. 2012 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/makrodata-eu/menove-ukazatele/sazby-cnb/pribor/>

¹⁶ *Úrokové sazby České národní banky.* [online]. [cit. 2010-05-15].

Tabuľka č.6: Vybrané mesačné priemery úrokových sadzieb PRIBID v rokoch 2007-2008 (v %)

Termín	2007				2008			
	Január	Máj	Septemb.	Ročný	Január	Máj	Septemb.	Ročný
1 deň	2,39	2,09	3,15	2,67	3,38	3,60	3,35	3,31
7 dní	2,41	2,32	3,18	2,77	3,44	3,67	3,46	3,45
14 dní	2,41	2,38	3,19	2,79	3,45	3,69	3,47	3,48
1 mesiac	2,43	2,51	3,23	2,86	3,60	3,76	3,55	3,66
2 mesiace	2,45	2,60	3,27	2,93	3,72	3,89	3,63	3,77
3 mesiace	2,48	2,67	3,36	2,99	3,86	4,04	3,69	3,89
6 mesiacov	2,57	2,82	3,53	3,11	3,96	4,13	3,72	3,96
9 mesiacov	2,66	2,95	3,63	3,22	4,02	4,16	3,74	4,01
1 rok	2,76	3,06	3,72	3,32	4,06	4,18	3,77	4,05

Zdroj: www.cnb.cz

4.1.4. Vývoj úverov nefinančným podnikom*

Ako som už spomínal, v roku 2007 bola na tom česká ekonomika solidne a aj nefinančné podniky hospodárili úspešne. Na druhej strane však rástla zadlženosť bankového sektoru a došlo k miernemu spomaleniu tempa úverov, ktoré banky poskytovali podnikom. Dôvodom zvyšovanej zadlženosti bol nárast úrokových sadzieb a s tým spojené náklady na obsluhu dlhu. Navzdory vyhovujúcim výsledkom podnikov došlo k miernemu spomaleniu výkonu podnikového sektoru. Kým v roku 2006 došlo k rekordnej dynamike úverov (vyše 20% ročného tempa rastu), v roku 2007 táto hodnota klesla na 17% (viď.graf č.2).Celkový objem poskytnutých úverov nefinančným podnikom dosiahol koncom roka 2007 až 744 mld. Kč.¹⁷

V roku 2008 nebola česká ekonomika priamo zasiahnutá finančnou krízou, mierne problémy nastali až v druhej polovici, kedy sa objavili nepriame dopady krízy. Hlavným vedľajším vplyvom boli razantné výkyvy kurzu koruny, ktorá začala oslabovať. Navzdory tomu si banky aj finančné inštitúcie udržali pozitívnu ziskovosť. Nárast dynamiky úverov počas roku 2008 pokračoval, ale zlom nastal v poslednom kvartáli kedy dosiahol len 14%, čo je najmenej za posledné roky (viď.graf č.2). Dôvodom boli hlavne menové výkyvy koncom roka a podniky sa s tým nedokázali

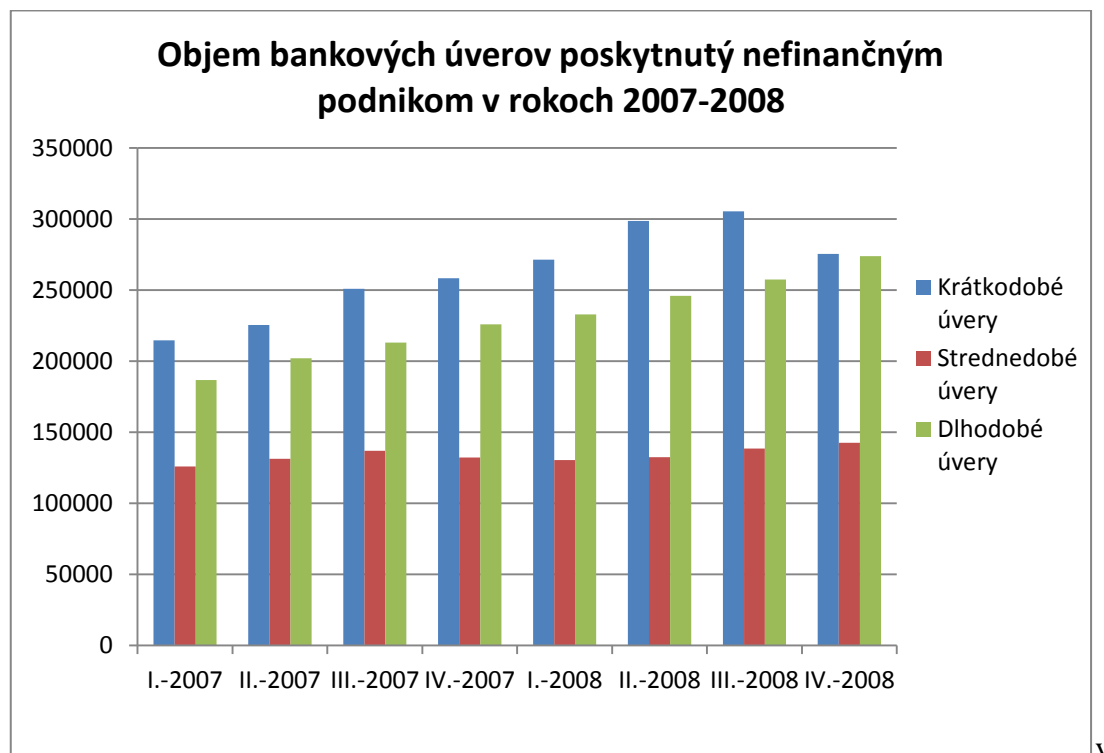
* nefinančný podnik je podnik zapísaný v obchodnom registri vyvíjajúci aktivitu s cieľom dosiahnutia zisku vo všetkých oblastiach činnosti, okrem peňažníctva a poisťovníctva.

¹⁷ Zdroj: *Zpráva o finanční stabilitě [2007]*. Praha: Česká národní banka, 2007, 113 s. ISBN 978-80-87225-02-8.

vyrovnať. Negatívny vplyv to malo na hlavne na spoločnosti zamerané na export, pretože výrazne klesol zahraničný dopyt.¹⁸

Nasledujúci graf znázorňuje objem úverov (krátkodobých, strednedobých a dlhodobých) kvartálne v rokoch 2007 a 2008.

Graf č.1: Objem bankových úverov nefinančným podnikom v rokoch 2007-2008 (v mil. Kč)

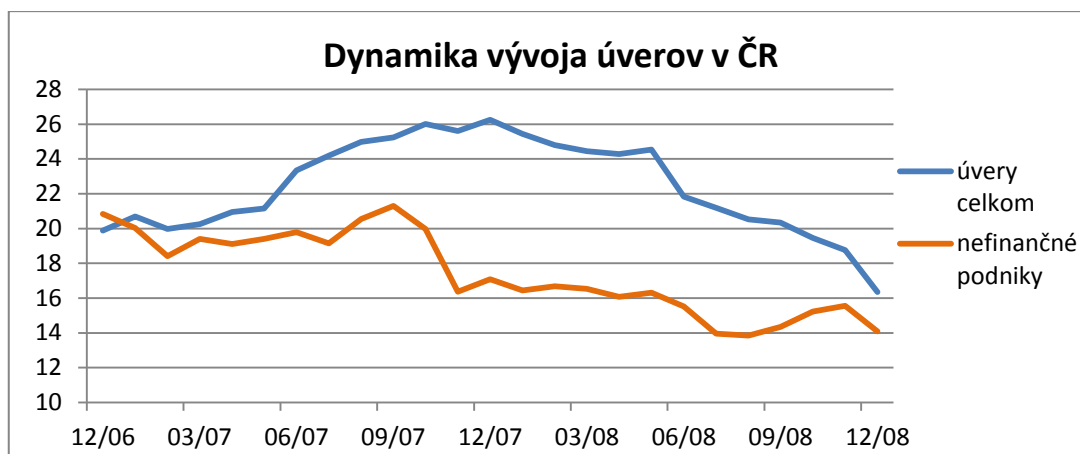

Zdroj: ARAD

Ako je vidno z grafu č.1, môžeme skonštatovať, že Česká republika zažívala v sledovanom období (s výnimkou 4.kvartálu 2008) úverovú expanziu. Kým objem strednedobých úverov sa pohyboval približne okolo rovnakej hodnoty, počet poskytnutých krátkodobých a dlhodobých úverov narastal. Najväčšiu spoluúčasť na tom majú podniky obchodujúce s nehnuteľnosťami. Dôvodom výšky úverov poskytovaných bol veľký dopyt po rezidenčnej výstavbe, ktorej napomáhala široká ponuka bankových úverov.

¹⁸ *Zpráva o finanční stabilitě 2008/2009*. Praha: Česká Národní Banka, 2009. 118 s. ISBN 978-80-87225-15-8.

Graf č.2: Dynamika úverov nefinančných podnikov v ČR (v %)

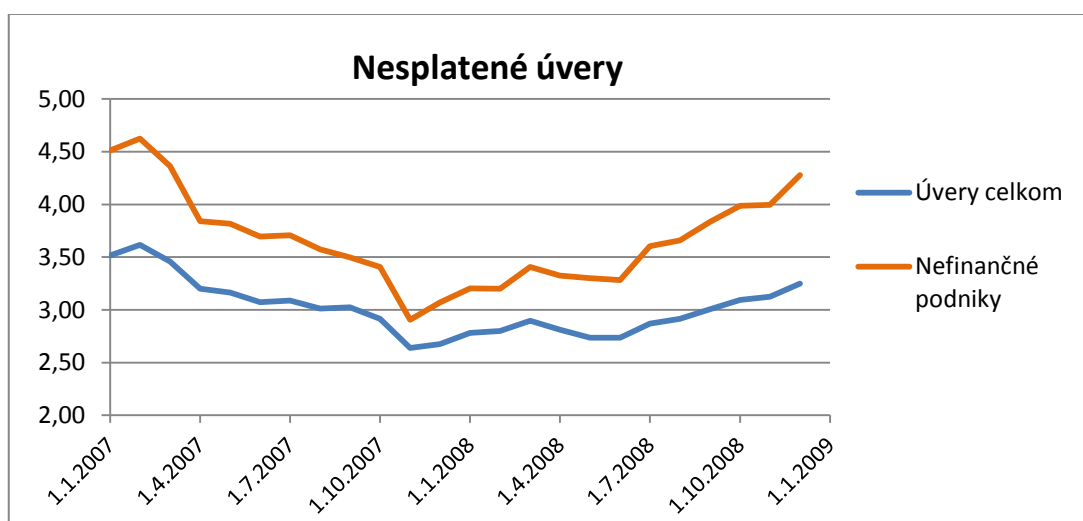

Zdroj: čnb

Graf nám znázorňuje pozitívnu mieru dynamiky takmer po celý rok 2007, ktorá vyvrcholila v septembri toho roku. Hodnota bola 21% a do konca roka razantne klesla na úroveň 16%. Po celý rok 2008 mala dynamika vývoja úverov v ČR klesajúcu tendenciu, čoho dôsledkom je vplyv finančnej krízy.

Roky 2007 a 2008 boli taktiež priaznivé pre ukazovatele zadĺženosti. Počas týchto rokov sa pohybovala zadĺženosť v rozmedzí 40-45 % HDP (Zadĺženosť sa počíta ako podiel prijatých pôžičiek a vydaných dlhopisov z finančných účtov na HDP). Dôležitým faktorom však je, že podniky boli v agregátnej rovine menej zadĺžené ako ostatné podniky v eurozóne.

Graf č.3: Nesplatené úvery nefinančných podnikov (v % úverov v danej oblasti)

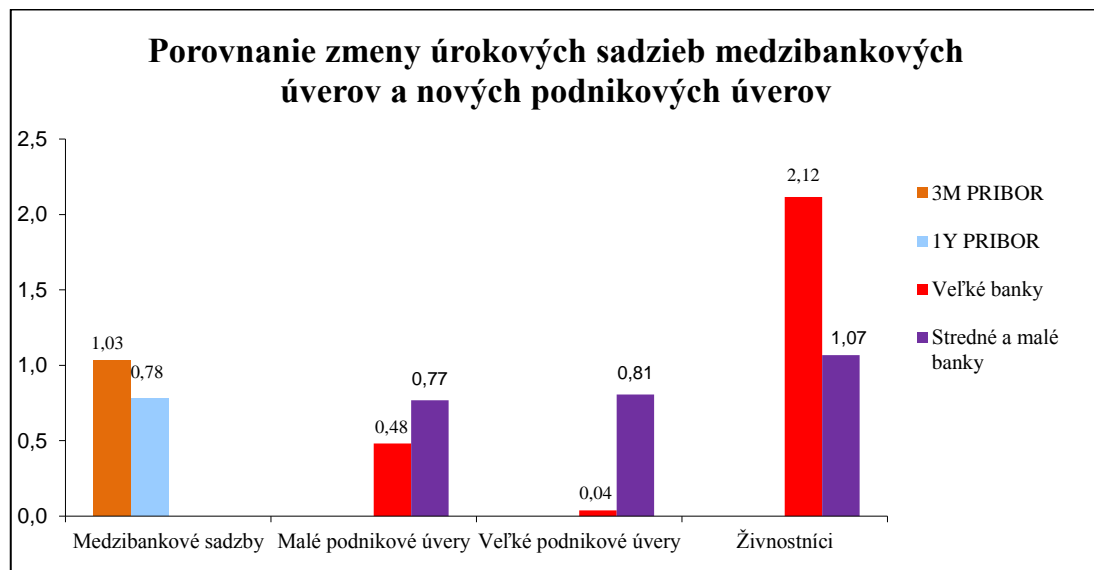

Zdroj: čnb

Nepriaznivá ekonomická situácia pôsobila negatívne aj na splácanie úverov podnikov. Kým v roku 2007 táto hodnota klesala, v roku 2008 mala stúpajúcu tendenciu, ktorá naďalej pokračovala.

4.1.5. Úrokové sadzby bankových úverov pre nefinančné podniky

Graf č.4: Zmena úrokových sadzieb medzibankových úverov a nových úverov pre nefinančné podniky

Zdroj: čnb

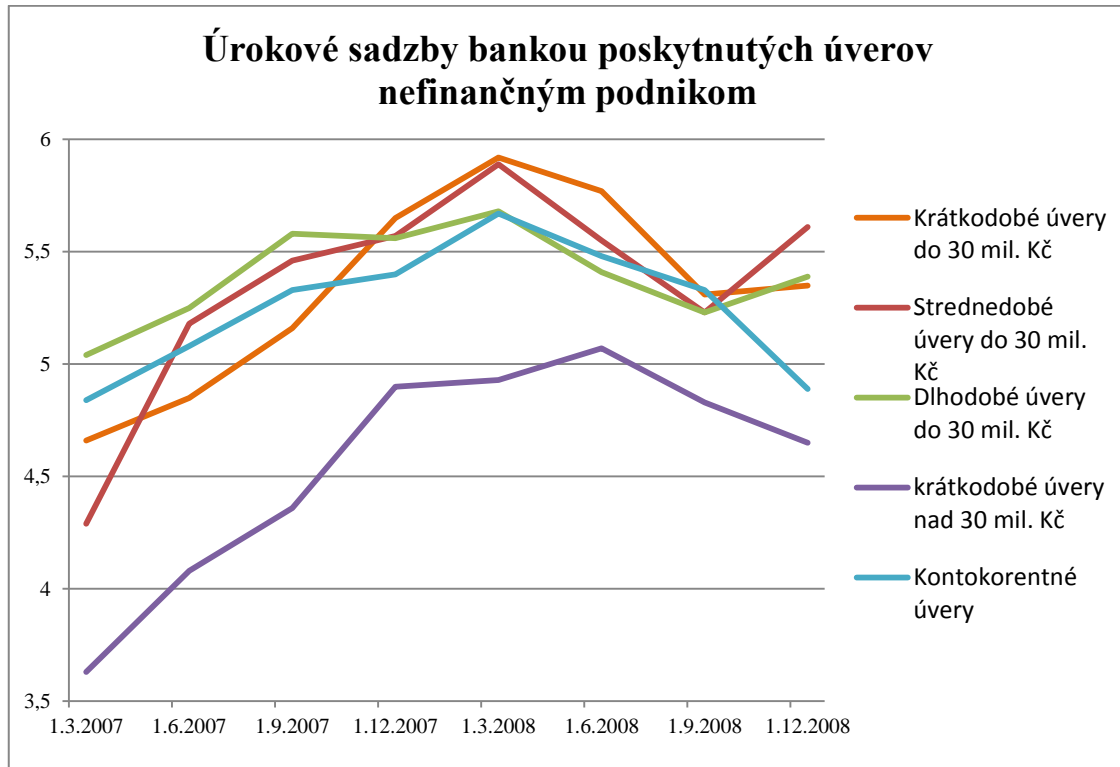
Vyššie uvedený graf znázorňuje zmenu úrokových sadzieb medzi júnom 2007 a januárom 2008. Rozbor sledovaných sadzieb nám ukazuje, že v podnikovom sektore nastalo len mierne sprísnenie úverových podmienok. To však neplatilo pri úveroch, týkajúcich sa živnostníkov. Tam bola zmena najviditeľnejšia, čo sa dá zdôvodniť tým, že pre banky predstavovali najväčšie riziko. Úplne opačný postoj mali väčšie banky k veľkým podnikovým úverom, kde je zmena nepatrná.

Graf nám takisto ukazuje zmenu medzibankových úrokových sadzieb 3M PRIBOR a 1Y PRIBOR. Dôvod môže byť podobný ako v prípade živnostníkov, že banky medzi sebou pociťujú riziko a ich ochota požičať peniaze je menšia.

Nasledujúci graf znázorňuje úrokové sadzby bankou poskytnutých úverov pre nefinančné podniky. Tieto sadzby sú medzibankovými sadzbami a to aj demonštruje

vývoj sledovaných úrokových sadziieb v rokoch 2007-2008. Tie počas celého roka 2007 stúpali až do polovice roka 2008, kedy začali mať klesajúcu tendenciu.

Graf č.5: Úrokové sadzby úverov poskytnutých bankami nefinančným podnikom (v %)

Zdroj: ARAD

Z grafu môžeme jasne vidieť prudký nárast úrokových sadziieb strednodobých úverov začiatkom roka 2007. Zo sledovaných úverov došlo k poklesu v tomto roku len u dlhodobých úverov (obdobie september- december). Ako som už spomínal, za rastom úrokových sadziieb podnikových úverov v roku 2007 stojí vplyv úrokových sadziieb na medzibankovom trhu a veľký dopyt po úveroch.

V roku 2008 rast pokračoval až do polovice tohto roka. Najvýznamnejší rozdiel úrokových sadziieb predstavovali znova strednodobé úvery. Hodnota sadziieb týchto úverov sa však postupne vracala koncom roka k ich doterajšiemu maximu. Aj v roku 2008 mali najmenšie rozptyly úrokové sadzby dlhodobých podnikových úverov.

4.2. Krízové roky 2009 a 2010

4.2.1. Makroekonomické ukazovatele

Po ekonomicky pozitívnom vývoji v roku 2007 začala doliehať na ekonomiku ČR finančná kríza. V nasledujúcej kapitole zistím, ako táto situácia pokračovala. Ako prvé uvediem vybrané makroekonomické ukazovatele v rokoch 2009 a 2010.

Tabuľka č.7: Vybrané makroekonomické ukazovatele v rokoch 2009 – 2010

	2008	2009	Zmena (%)	2010	Zmena (%)
HDP (mld. Kč)	3848,4	3759,0	- 2,32	3799,5	+ 1,08
Inflácia (%)	6,3	1,0	- 5,3	1,5	+ 0,5
Nezamestnanosť (%)	4,4	6,7	+ 2,3	7,3	+ 0,6

Zdroj: ČSÚ

Z tabuľky č.7 môžeme vidieť pokles vývoja HDP v roku 2009, ktorý v nasledujúcom roku mierne narastol. Za dôvodom tohto spomalenia vidím sekundárne vplyvy finančnej krízy na český finančný systém. Významným úlohu na tom zohrala menšia dôvera zo strany bánk.

V roku 2009 dosiahla priemerná miera inflácie 1 %, čo je po roku 2003 (0,1 %) druhá najmenšia hodnota po revolúcii. V roku 2010 bola ovplyvňovaná hlavne zmenami nepriamych daní, ktorými sa vláda snažila stabilizovať štátny rozpočet. V tomto roku stúpila priemerná ročná miera inflácie na 1,5 %.

Aj počas sledovaných rokov mala nezamestnanosť stúpajúcu tendenciu. V roku 2009 zaznamenala nárast o 2,3% a o rok neskôr o 0,6%. Túto negatívnu zmenu môžeme pripísať finančnej kríze, ktorá prinútila podniky viac šetriť a mierne redukovať stavy.

4.2.2. Úrokové sadzby ČNB

V nižšie zobrazenej tabuľke vidíme, že ČNB pokračovala vo voľnejšej menovej politike, čím sa snažila zabezpečiť likviditu na finančnom trhu. Pomáhala tým aj finančným inštitúciám, podnikom a aj domácnostiam zvládnuť dopady krízy a recesie.

Tabuľka č.8: Základné úrokové sadzby ČNB v rokoch 2009 a 2010

Stav k	Diskontná sadzba (%)	Lombardná sadzba (%)	2T repo sadzba (%)
6.2.2009	0,75	2,75	1,75
11.5.2009	0,50	2,50	1,50
7.8.2009	0,25	2,25	1,25
17.12.2009	0,25	2,00	1,00
7.5.2010	0,25	1,75	0,75

Zdroj: čnb

Z tabuľky č. 8 si môžeme všimnúť pokles všetkých úrokových sadziieb určenými ČNB v roku 2009. V daných termínoch nedošlo ani raz k ich rastu. Faktom je, že ČNB sa pri stanovovaní úrokových sadziieb vychádzala z úrokových sadziieb Európskej centrálnej banky (ECB). V roku 2010 došlo len k jednej úprave a to o pokles 0,25 pb u sledovaných úrokových sadziieb s výnimkou diskontnej, ktorá sa nezmenila. ČNB sa ich snažila držať na takejto nízkej úrovni čo najdlhšie, aby pokračovala v ekonomickom oživení a udržala stabilitu bankového sektora.

4.2.3. Medzibankové úrokové sadzby

Tabuľka č.9: Vybrané mesačné úrokové sadzby PRIBOR v rokoch 2009-2010 (v %)

Termín	2009				2010			
	Január	Máj	Septemb.	Ročný	Január	Máj	Septemb.	Ročný
1 deň	2,20	1,62	1,37	1,58	1,04	0,87	0,84	0,86
7 dní	2,42	1,73	1,43	1,69	1,15	0,93	0,86	0,94
14 dní	2,46	1,76	1,46	1,73	1,17	0,95	0,87	0,96
1 mesiac	2,87	1,97	1,57	1,93	1,26	1,05	1,00	1,09
2 mesiace	3,02	2,15	1,73	2,07	1,41	1,15	1,09	1,19
3 mesiace	3,14	2,30	1,88	2,19	1,55	1,27	1,22	1,31
6 mesiacov	3,28	2,45	2,14	2,39	1,80	1,53	1,53	1,60
9 mesiacov	3,38	2,55	2,31	2,52	1,97	1,67	1,67	1,74
1 rok	3,45	2,66	2,42	2,63	2,10	1,81	1,78	1,86

Zdroj: čnb

U vybraných mesačných úrokových sadziieb PRIBOR v roku 2009 vidíme ich pokles. Ku koncu tohto roka mali výrazne nižšiu hodnotu oproti jeho začiatku. Za hlavný dôvod

tomu pripisujem, že komerčné banky sa snažili kopírovať uvoľnenú menovú politiku ČNB. Banky si požičiavali peniaze za stále nižšie úrokové sadzby, čím sa medzi nimi zvýšila dôvera.

V roku 2010 vidíme naďalej pokles úrokových sadzieb. Ten sa spomalil v polovici tohto roka, odkedy sa menil už len nepatrne. Obchodné banky znižovaním úrokových sadzieb teda pokračovali v sledovaní voľnej menovej politiky ČNB. Dôvera medzi bankami vysoká a nízke medzibankové úrokové sadzby v roku 2010 demonštrujú o dostatočnej likvidite na českom bankovom trhu.

Tabuľka č.10 : Vybrané mesačné úrokové sadzby PRIBID v rokoch 2009-2010 (v %)

Termín	2009				2010			
	Január	Máj	Septemb.	Ročný	Január	Máj	Septemb.	Ročný
1 deň	1,96	1,35	1,10	1,32	0,78	0,60	0,58	0,60
7 dní	2,10	1,43	1,15	1,40	0,87	0,65	0,59	0,68
14 dní	2,13	1,46	1,17	1,43	0,89	0,66	0,59	0,68
1 mesiac	2,47	1,63	1,25	1,58	0,98	0,73	0,67	0,76
2 mesiace	2,62	1,81	1,41	1,72	1,12	0,82	0,75	0,86
3 mesiace	2,74	1,95	1,57	1,85	1,25	0,91	0,84	0,96
6 mesiacov	2,88	2,10	1,79	2,03	1,48	1,17	1,12	1,23
9 mesiacov	2,98	2,19	1,96	2,16	1,64	1,28	1,26	1,36
1 rok	3,06	2,30	2,08	2,28	1,77	1,41	1,36	1,47

Zdroj: čnb

U úrokových sadzieb PRIBID došlo v sledovaných rokoch takisto k neustálemu klesaniu, ktorého intenzita sa zmiernila v polovici roku 2010. V tomto roku boli tieto sadzby takmer polovičné v porovnaní s rokom 2009.

4.2.4. Vývoj úverov nefinančným podnikom

Svetová ekonomika sa v roku 2009 ocitla v prudkej recesii. Ekonomika ČR odolávala priamym vplyvom finančnej krízy, no účinkom poklesu vonkajšieho dopytu nezabránila. Počet bankových úverov, ktoré banky poskytli podnikom v roku 2009 sa znížil, a to najmä kvôli zníženiu dopytu po krátkodobých úverov. Nominálne úrokové sadzby úverov pre nefinančné podniky ďalej klesali. Prevažne exportne zamerané spoločnosti sa museli najmä v prvej polovici roku 2009 vyrovnávať s výrazným

poklesom dopytu. Znižovali produkciu, náklady aj maržu, čo sa negatívne odzrkadlilo na ich rentabilite. Zvýšilo sa kreditné riziko podnikovej sféry, čo malo za dôsledok nárast bankových úverov v zlyhaní* a rastúce množstvo insolventných návrhov. Bankový sektor aj napriek tomu dosiahol vysoký zisk. Hlavným dôvodom bola zvýšená úroková marža v období klesajúcich tržných sadzieb na úverovom portfóliu.¹⁹

Stav nefinančných podnikov sa v roku 2010 zlepšil, za čo môže predovšetkým zvýšenie dopytu zahraničných obchodných partnerov. Platilo to najmä pre spoločnosti orientované na export. V opačnej situácii sa nachádzali podniky zamerané na nehnuteľnosti a dopravu.** Čo sa týka dynamiky bankových úverov, tá bola pozitívna aj v roku 2010 a pomaly sa zvyšovala; celkovo však bola výrazne utlmená. Vo finančnom sektore si väčšina inštitúcií udržala vysokú ziskovosť z predchádzajúcich rokov. Pod túto dobrú situáciu je podpísaná dostatočná rentabilita, výborná bilančná likvidita ako aj vysoký pomer vkladov na účtoch. V roku 2010 sa spomalil rast bankových úverov v zlyhaní, avšak klesol ukazovateľ krytia úveru a vzrástol počet stratových úverov.²⁰

V roku 2009 sa znižovali nominálne úrokové sadzby z úverov, čo malo mať kladný vplyv na zlepšenie finančnej situácie podnikov. Avšak príliš nízka dynamika vývoja príjmov predstavujú, že sa zvýšia reálne náklady splatenia dlhu v ďalšom období kvôli nemalému podielu zadlžených subjektov. V roku 2010 pokračovalo znižovanie nominálnych úrokových sadzieb z úverov, ich vývoj za sledované roky zobrazuje nasledujúci graf.

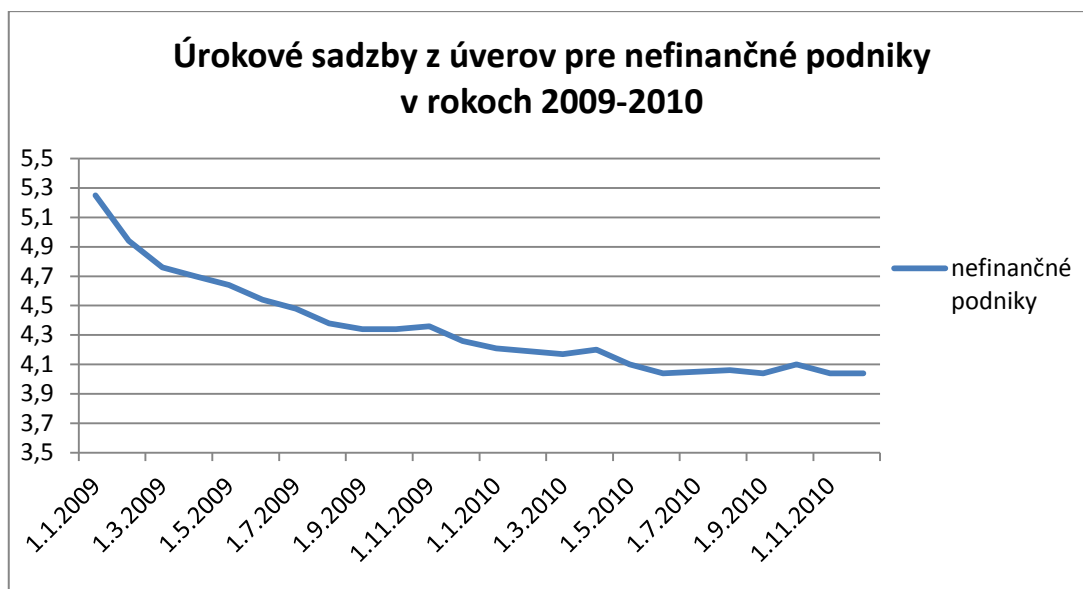
¹⁹ *Zpráva o finanční stabilitě 2009/2010*. Praha: Česká Národní Banka, 2010. 134 s. ISBN 978-80-87225-23-3.

²⁰ *Zpráva o finanční stabilitě 2010/2011*. Praha: Česká Národní Banka, 2010. 134 s. ISBN 978-80-87225-33-2.

* úvery v zlyhaní sú úvery v neštandardných kategóriách, pochybné a stratové. Patria sem aj ohrozené, prípadne nesplatené úvery.

** podniky zamerané na nehnuteľnosti boli v zlej situácii, pretože padala cena bytov a domov na trhu a tým sa obmedzila bytová výstavba

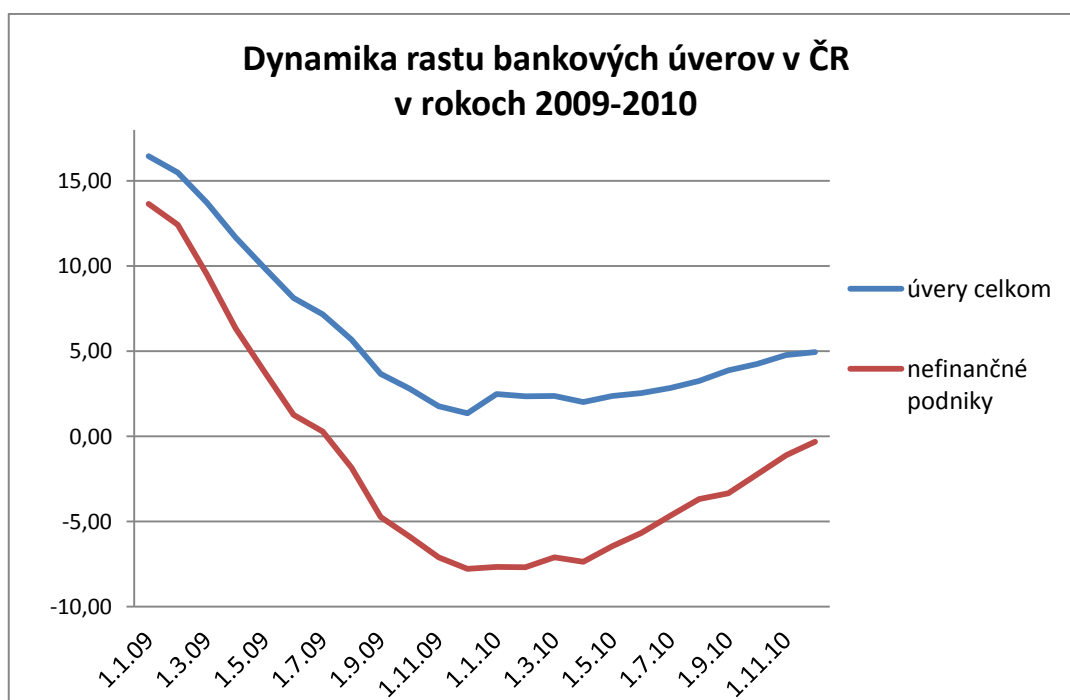
Graf.6: Úrokové sadzby z úverov v rokoch 2009-2010 (v % p.a. z celkového stavu úverov)

Zdroj: čnb

Vo vyššie uvedenom grafe je vidieť klesajúcu tendenciu úrokových sadzieb z úverov v sledovanom období. koncom roku 2010 sa tieto sadzby znížili o vyše 1% v porovnaní so začiatkom roka 2009.

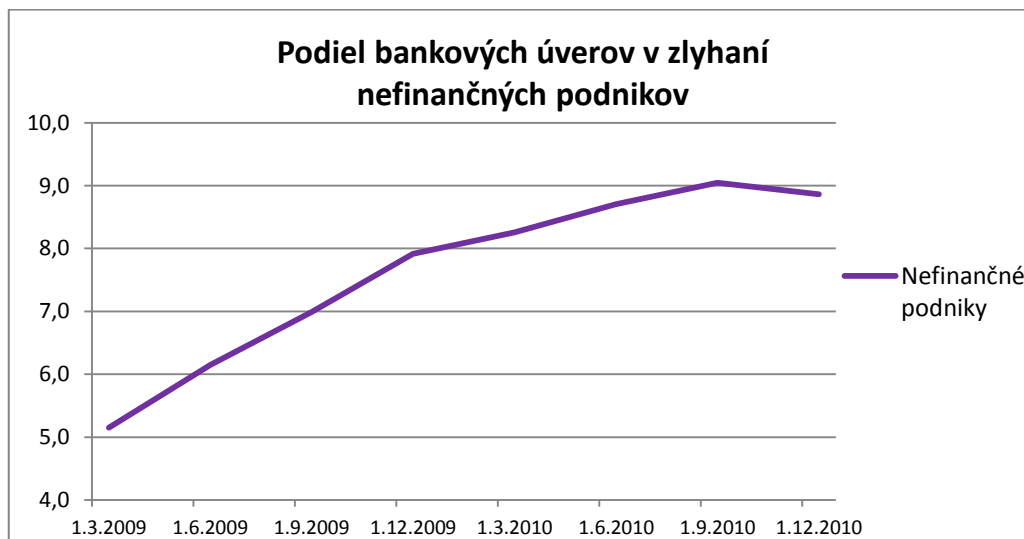
Graf č.7: Dynamika rastu bankových úverov v ČR (v %)

Zdroj: čnb

Z grafu č.7 vidíme prudký pokles dynamiky rastu úverov. Od polovice roka 2009 až po koniec roka 2010 sa nachádzala v záporných hodnotách. O výrazné spomalenie úverovej dynamiky sa postaral najmä zostup dopytu súkromných subjektov po úveroch, z dôvodu ich nízkej ekonomickej aktivity a rastu neistoty. Taktiež to spôsobil pokles krátkodobých úverov, ktorý má súvis s prepadom výroby a znížením dopytu po prevádzkovom úvere. Ak by prevažoval zhoršený prístup k úverom kvôli ponukovým bankovým faktorom aj v prípade oživenia dopytu po nich, smerovalo by to k zhoršeniu finančných podmienok podniku a znamenalo by to negatívny vplyv na spotrebitľský a investičný dopyt. V prvej polovici roku 2010 došlo k oživeniu úverovej dynamiky, ktorá narastala až do konca roka.

Graf č.8: Podiel bankových úverov v zlyhaní v sektore nefinančných podnikov (v %)

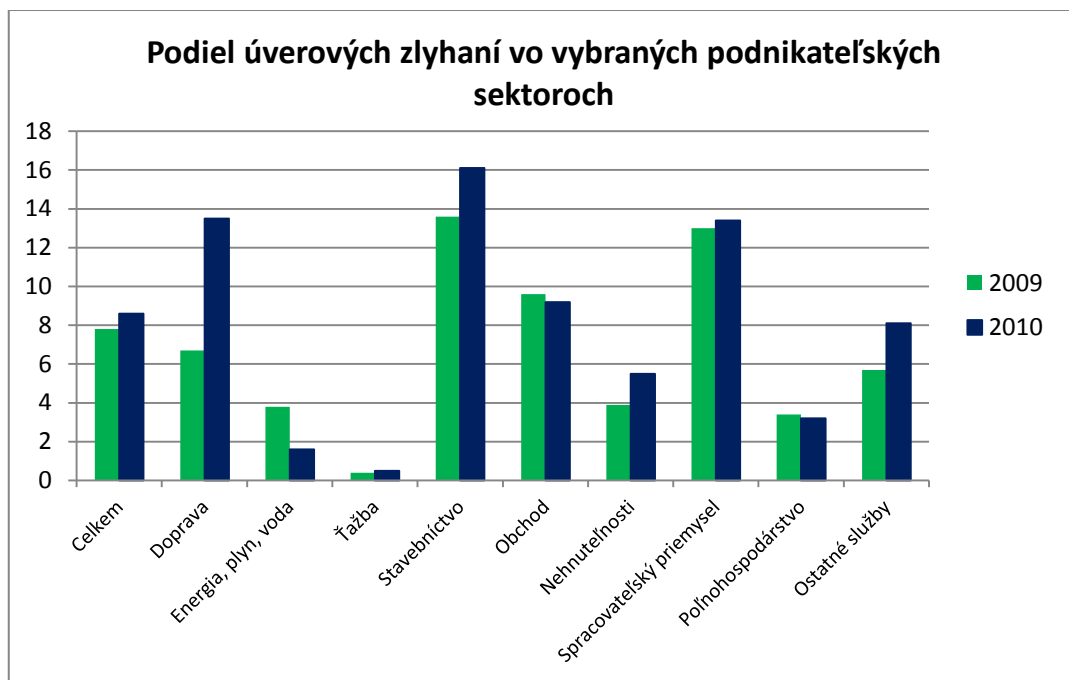
Zdroj: čnb

Recesia a negatívna situácia dopytu v roku 2009 mala negatívny vplyv na podniky, prevažne sa to prejavilo u tých, ktoré boli orientované na vývoz. Tie mali predovšetkým problémy so splácaním skoršie prijatých úverových záväzkov. Prenieslo sa to aj v rýchlejšom raste bankových úverov v zlyhaní (vid' graf č.8). Pozitívom pre ne bolo, že zvládali volatilitou menového kurzu efektívnejšie než v predošlej dobe a to pomocou prirodzeného zaist'ovania. Nárast bankových úverov v zlyhaní sa stabilizoval a začal mierne klesať na jeseň roku 2010.

V roku 2010 sa nezlepšila situácia ohľadom bankových úverov v zlyhaní vo väčšine podnikateľských sektorov, až na výnimku spoločností zameraných na energiu, vodu

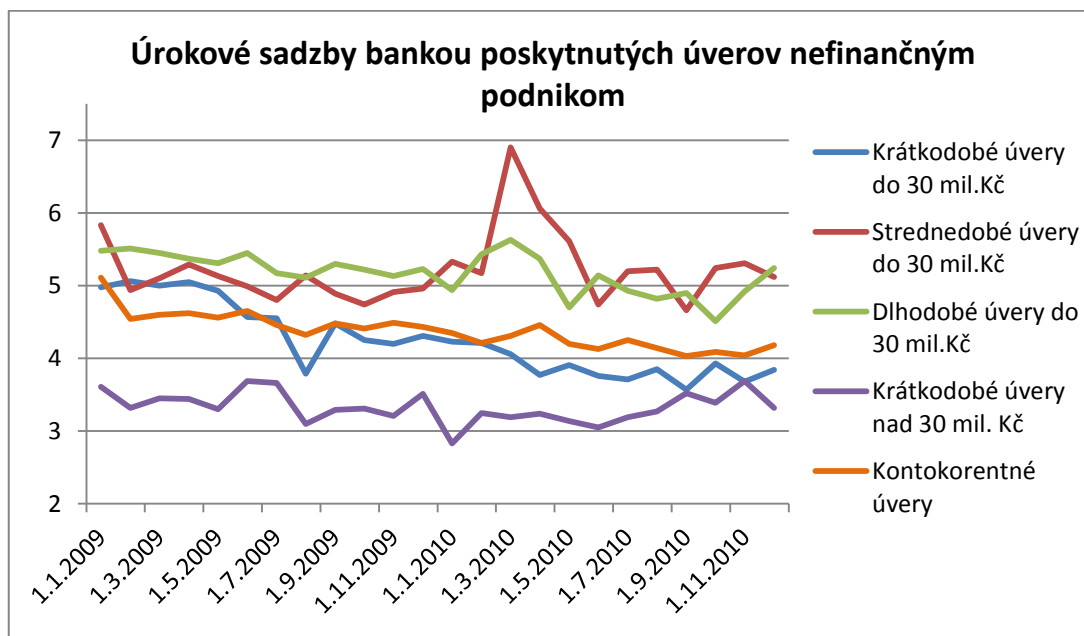
a plyn. Najmä na podniky v dopravnom priemysle bolo badať silný vplyv finančnej krízy a v roku 2010 mali takmer dvojnásobný podiel týchto bankových úverov než v predošlom roku.

Graf č.9: Podiel bankových úverov v zlyhaní vo vybraných sektoroch v rokoch 2009-2010 (v %)

Zdroj: čnb

Graf č.10: Úrokové sadzby úverov poskytnutých bankami nefinančným podnikom (v %)

Zdroj: ARAD

V grafe č.10 vidíme v roku 2009 klesajúcu tendenciu u všetkých úrokových sadziieb s nebadaným občasným rastom (až na výnimku krátkodobých úverov nad 30 mil.Kč). U kontokorentných a hlavne u strednedobých úverov môžeme vidieť razantný pokles už začiatkom tohto roka (o takmer 1% resp. 0,5%). Zníženie úrokových sadziieb súviselo so znížením medzibankových úrokových sadziieb a dopytom po úveroch.

V roku 2010 sa klesanie stabilizovalo bolo miernejšie. Koncom tohto roka dokonca úverové sadzby narastali, a to u krátkodobých, dlhodobých a kontokorentných úverov. V grafe sme si nemohli nevšimnúť prudký nárast úrokových sadziieb u strednedobých úverov začiatkom roka 2010 a vzápätí od apríla tohto roku ich výrazný pokles.

4.3. Krízové roky 2011 a 2012

4.3.1. Makroekonomické ukazovatele

Tabuľka č.11: Vybrané makroekonomické ukazovatele v rokoch 2011 – 2012

	2010	2011	Zmena (%)	2012	Zmena (%)
HDP (mld. Kč)	3799,5	3841,4	+ 1,1	3843,5	+ 0,05
Inflácia (%)	1,5	1,9	+ 0,4	3,3	+ 1,4
Nezamestnanosť (%)	7,3	6,7	- 0,6	7,0	+ 0,3

Zdroj: ČSÚ

Hospodársky rast v roku 2011 spomaloval, čoho výsledkom bol nárast HDP len o 1,1 % oproti predchádzajúcemu roku. V roku 2012 nastala stagnácia českej ekonomiky a HDP sa zvýšilo o nepatrný rozdiel, a to hlavne vďaka čistému exportu v podmienkach slabého celkového domáceho dopytu. Inflácia v sledovanom období vzrástla na 3,3 %. Nezamestnanosť v sledovanom období bola 6,7 resp. 7 %, čím sa pohybovala okolo priemernej hodnoty Európskej únie a možno ju považovať za pozitívnu v čase finančnej krízy.

4.3.2. Úrokové sadzby ČNB

Tabuľka č.12: Hlavné úrokové sadzby ČNB (v %)

Stav k	Diskontná sadzba	Lombardná sadzba	2T repo sadzba
2011	0,25	1,75	0,75
29.6.2012	0,25	1,50	0,50
1.10.2012	0,10	0,75	0,25
2.11.2012	0,05	0,25	0,05

Zdroj: čnb

ČNB aj v roku 2011 presadzovala uvoľnenú menovú politiku a ponechala všetky sadzby na rovnakej úrovni ako v predchádzajúcom roku a nedošlo k regulácii po celý rok. V roku 2012 došlo k 3 zmenám (viď. tabuľka č.12). Hlavné úrokové sadzby sa znižovali až k historickým minimám, ktoré platia dodnes.

4.3.3. Medzibankové úrokové sadzby

Tabuľka č.13: Vybrané mesačné úrokové sadzby PRIBOR v rokoch 2011-2012 (v %)

Termín	2011				2012			
	Január	Máj	Septemb.	Ročný	Január	Júl	Decemb.	Ročný
1 deň	0,75	0,71	0,72	0,70	0,69	0,57	0,20	0,57
7 dní	0,82	0,82	0,83	0,82	0,82	0,64	0,26	0,64
14 dní	0,85	0,84	0,83	0,84	0,83	0,65	0,28	0,65
1 mesiac	1,00	0,99	0,96	0,97	0,95	0,75	0,33	0,75
2 mesiace	1,10	1,10	1,06	1,08	1,06	0,87	0,40	0,86
3 mesiace	1,20	1,22	1,17	1,19	1,17	1,06	0,50	1,00
6 mesiacov	1,55	1,57	1,51	1,53	1,48	1,30	0,68	1,24
9 mesiacov	1,69	1,73	1,64	1,67	1,64	1,44	0,79	1,39
1 rok	1,80	1,84	1,73	1,77	1,73	1,54	0,88	1,48

Zdroj: čnb

Z tabuľky č.13 vidíme minimálne zmeny úrokovej sadzby PRIBOR v roku 2011. Ovplyvnili ju nezmenené hodnoty hlavných úrokových sadzieb ČNB v tomto roku. Tento trend pokračoval až do júla 2012 kedy došlo k ďalšiemu poklesu, ktorý sa zopakoval vo väčšej miere v decembri tohto roku. Podobný vývoj mali aj úrokové sadzby PRIBID, znázornené v nasledujúcej tabuľke.

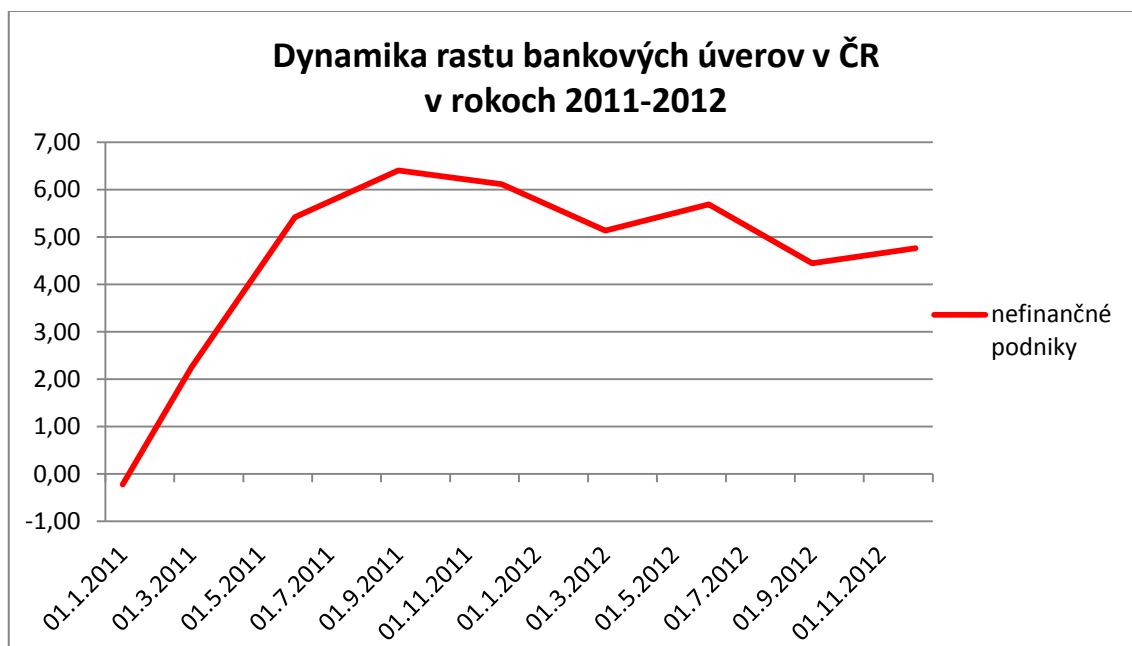
Termín	2011				2012			
	Január	Máj	Septemb.	Ročný	Január	Júl	Decemb.	Ročný
1 deň	0,50	0,46	0,47	0,44	0,44	0,33	0,02	0,34
7 dní	0,55	0,54	0,55	0,55	0,54	0,37	0,02	0,38
14 dní	0,57	0,56	0,56	0,56	0,55	0,38	0,03	0,39
1 mesiac	0,66	0,67	0,65	0,65	0,63	0,45	0,06	0,45
2 mesiace	0,75	0,74	0,72	0,73	0,72	0,55	0,10	0,53
3 mesiace	0,83	0,84	0,79	0,81	0,78	0,70	0,17	0,63
6 mesiacov	1,16	1,15	1,10	1,13	1,08	0,92	0,27	0,85
9 mesiacov	1,29	1,31	1,24	1,27	1,26	1,06	0,39	1,00
1 rok	1,40	1,43	1,33	1,37	1,33	1,16	0,46	1,08

Zdroj: čnb

4.3.4. Vývoj úverov nefinančným podnikom

Nefinančné podniky dosiahli v roku 2011 dosiahle podobné finančné výsledky ako v predchádzajúcom roku. Svoju výkonnosť zlepšili najmä vývozovo orientované podniky, na druhej strane spoločnosti podmienené domácim dopytom čelili vzdorovali omnoho horším finančným podmienkam. Počas roku 2011 začalo „vyprchať“ pokrízové oživenie ekonomickej činnosti. Pozitívne výsledky nefinančných podnikov sa pomaly zhoršovali a smerovali k stagnácii. Tým pádom museli premyslieť ďalšie kroky do budúcnosti. Nefinančné podniky v roku 2012 obmedzili investičné výdaje, znižovali stavy a taktiež spomalili resp. zastavili rast miezd. Zadlženosť spoločností v sledovanom období sa nezmenila, za čo môže zníženie pôžičiek od zahraničných podnikov a úbytok domácich medzipodnikových úverov.²¹

Graf č.11: Dynamika rastu úverov nefinančným podnikom v ČR v rokoch 2011-2012 (v %)

Zdroj: čnb

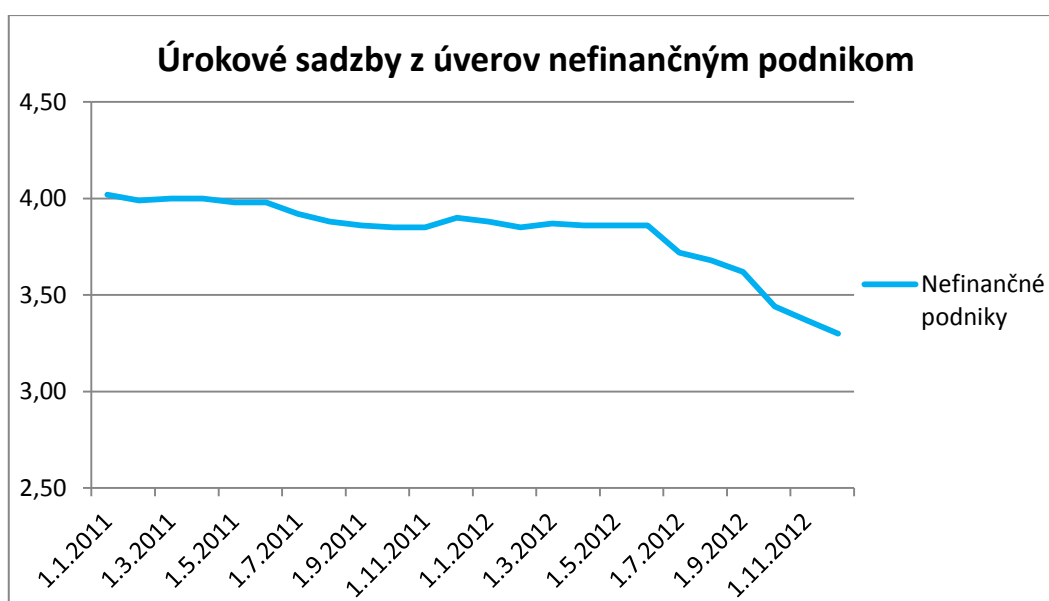
Graf č.11 nám zobrazuje dynamiku úverov poskytnutých bankami pre nefinančné podniky v rokoch 2011 a 2012. Tá začala mať začiatkom roka 2011 pozitívny smer, no od októbra tohto roka až do apríla 2012 klesala. Od tohto okamihu až do konca roka

²¹ Zpráva o finanční stabilitě 2011/2012. Praha: Česká Národní Banka, 2010. 153 s. ISBN 978-80-87225-37-0.

mala znova len rastúcu tendenciu, avšak výrazná gradácia úverového oživenia sa nepredpokladá kvôli poklesu úrokových sadzieb. Vývoj dynamiky bankových úverov nefinančných podnikov teda zodpovedá strate tempa českej ekonomiky.

Úrokové sadzby z úverov sa aj v rokoch 2011 a 2012 nachádzali na nízkej úrovni. Príčinou bola uvoľnená menová politika a bankami zriaďované stabilizačné opatrenia. Počas roku 2011 boli úrokové sadzby stabilizované a nemali výrazné výkyvy. Väčší pokles v sledovanom období zaznamenali od polovice do konca roku 2012.

Graf č.12: Úrokové sadzby z úverov nefinančným podnikom (v % p.a. z celkového stavu úverov)

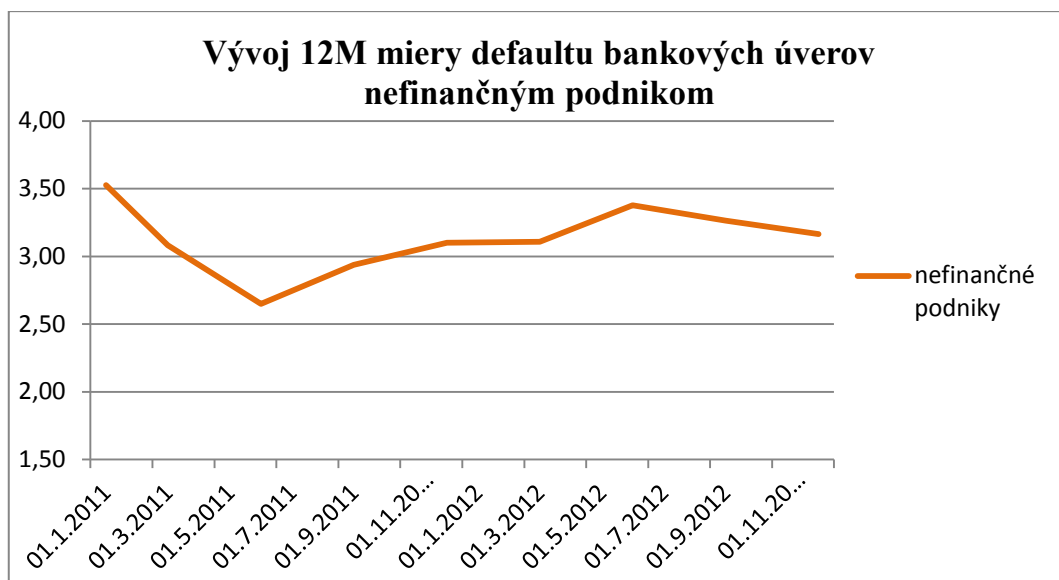
Zdroj: čnb, ARAD

Miera defaultu- 12-mesačná (12M) miera defaultu je odhadovaná pravdepodobnosť, že by sa klient ocitol v defaulte v nasledujúcich 12 mesiacoch.²²

Hodnota 12-mesačnej miery defaultu sa začiatkom roku 2011 nachádzala na úrovni 3%. Do polovice roku 2012 mierne rástla a potom začala slabo klesať. Tento ukazateľ taktiež znázorňuje prvé známky oslabenia priaznivej tendencie a keďže ekonomická aktivita podnikov v roku 2012 sa spomalila tak aj slabý nárast úverového rizika.

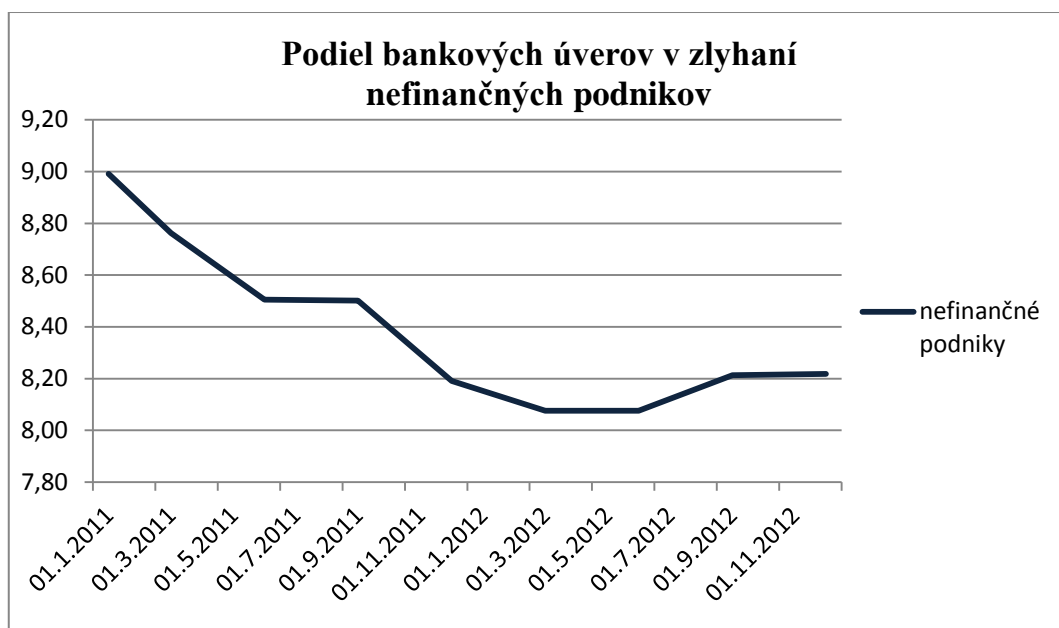
²² Zdroj: Raiffeisen International: RI3- Retail and Retail Leasing Parameter Estimation and Calculation Concept Paper.pdf, Version 1.1, Released on 2006-07-31

Graf č.13: Vývoj 12M miery defaultu bankových úverov nefinančným podnikom (v %)

Zdroj: čnb

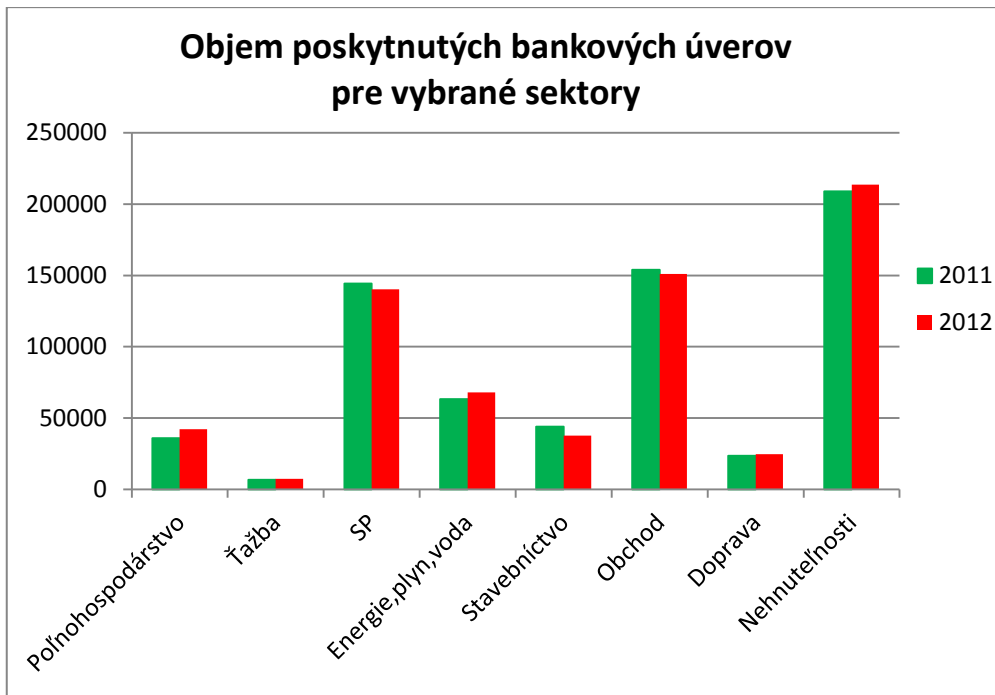
Graf č.14: Podiel bankových úverov v zlyhaní v sektore nefinančných podnikov (v %)

Zdroj: čnb

Z uvedeného grafu vidíme v roku 2011 klesajúci podiel bankových úverov v zlyhaní nefinančných podnikov, čo bolo pozitívom v danej problematike. V roku 2012 nedošlo k výrazným zmenám. Do budúcnosti sa očakáva pokles úverov v zlyhaní nefinančných podnikov.

Graf č.15: Objem poskytnutých bankových úverov pre vybrané sektory (v mil.Kč)

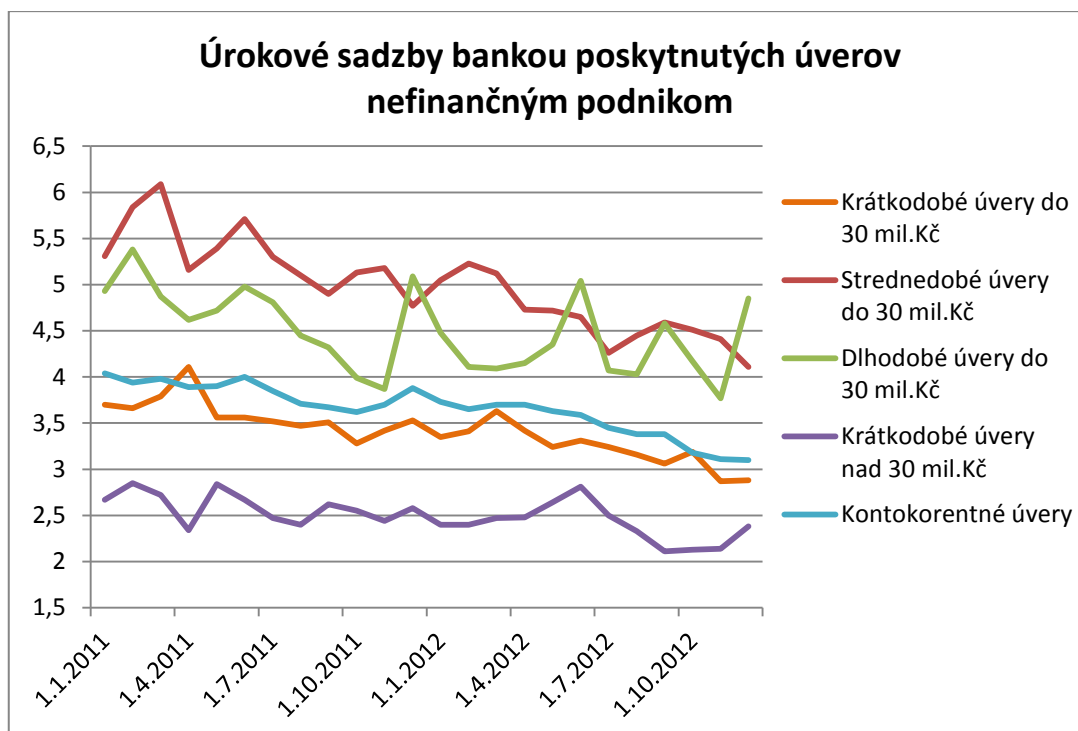
Zdroj: ARAD

Pozn.: SP- spracovateľský priemysel

V uvedenom grafe vidíme takmer rovnaký pomer poskytnutých úverov pre vybrané sektory. Ani v jednom prípade sa nejedná o výrazný rast resp. pokles. Objem poskytnutých úverov sa nezvýšil ani po znížení úrokových sadziieb v roku sledovanom období. Z toho vyplýva, že podniky sa nechceli ešte viac zadlžovať a snažili sa stabilizovať svoje finančné podmienky. Najviac si požičiaval sektor nehnuteľností, obchodu a podniky v spracovateľskom priemysle.*

* do sektoru obchodu patria spoločnosti orientované na veľkoobchod a maloobchod; údržbu a opravy motorových vozidiel

Graf č.16: Úrokové sadzby vybraných poskytnutých úverov nefinančným podnikom (v %)

Zdroj: ARAD

Úrokové sadzby pokračovali aj v rokoch 2011 a 2012 prevažne v klesajúcom trende. Najväčší pokles s občasnými odchýlkami zaznamenali úrokové sadzby strednodobých úverov (o cca 1%). Miernejšie klesanie bolo pri krátkodobých a kontokorentných úveroch. Zaujímavú krivku mali úrokové sadzby dlhodobých úverov, ktoré na začiatku a konci sledovaného obdobia dosiahli približne rovnakej hodnoty. Avšak v jeho priebehu dochádzalo k výrazným odchýlkám (až 1%).

4.4. Výsledok prvého parciálneho cieľa

Prvým parciálnym cieľom bola analýza úrokových sadzieb v čase finančnej krízy. Urobil som rozbor v rokoch 2007 až 2012 a to pre úrokové sadzby ČNB, medzibankové úrokové sadzby ako aj úrokové sadzby poskytované bankami podnikom.

Čo sa týka úrokových sadzieb ČNB, tie počas roku 2007 stúpali. V nasledujúcom roku však došlo k ich poklesu, ktoré pokračovalo aj v roku 2009. V roku 2010 sa úrokové sadzby ČNB menili len raz a to u lombardnej a 2T repo sadzby o 0,25 bp. Centrálna banka Českej republiky sa znižovaním týchto sadzieb počas sledovaného obdobia snažila o podporu likvidity na bankovom trhu. Touto uvoľnenou menovo politikou pomáhala podnikom, finančným inštitúciám a domácnostiam zvládať dopady finančnej krízy a recesie. V roku 2011 zachovala rovnaké hodnoty úrokových sadzieb a v roku 2011 ich znížila na historické minimá.

Medzibankové úrokové sadzby sú závislé na úrokových sadzbách ČNB, tým pádom bol u nich vývoj veľmi podobný. Počas roku 2007 hodnoty PRIBOR aj PRIBID rástli, no od polovice roku 2008 mali klesajúcu tendenciu.

Banky svoje úrokové sadzby úverov pre podniky tak výrazne neznižovali. V roku 2007 sa ich hodnota zvyšovala a od polovice nasledujúceho roku mali klesajúcu tendenciu. V roku 2009 tento trend pokračoval, no po stagnácii českej ekonomiky sa v roku 2010 úrokové sadzby výrazne nemenili. Roky 2011 a 2012 výrazné zmeny nepriniesli, úrokové sadzby mali miernu klesajúcu tendenciu.

Z analýzy teda vyvodzujem veľký nepomer vývoja úrokových sadzieb na medzibankovom trhu a úrokových sadzieb úverov poskytovaných nefinančným podnikom. Kým u prvých bol výrazný pokles, tak druhé spomínané klesali miernejšie. Z toho usudzujem, že bankový trh sa nenachádza v priaznivom stave. Banky sú nedôverčivé a veľmi opatrné v otázke, komu úver poskytnú.

Finančná kríza teda výrazne ovplyvnila bankový sektor Českej republiky. Mala vplyv na správanie ČNB, ktorá musela uvoľniť menovú politiku, čím sa znížili jej hlavné úrokové sadzby, ako aj PRIBOR a PRIBID a v konečnom dôsledku aj úrokové sadzby úverov pre nefinančné podniky.

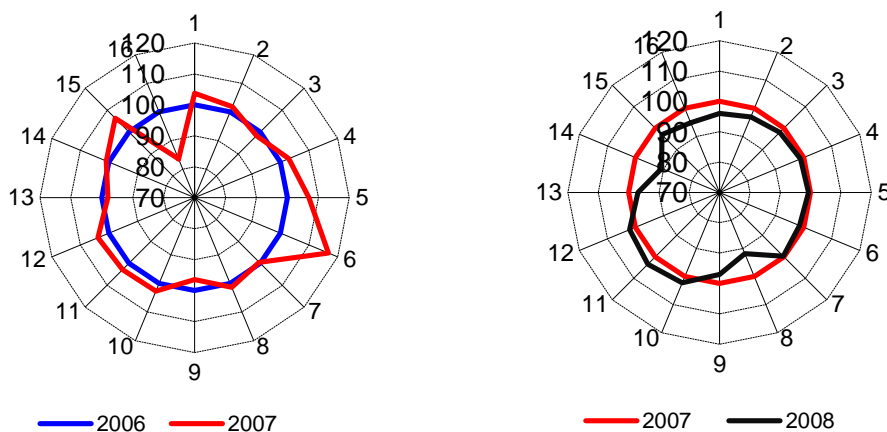
5. Úverová situácia a úverové riziko pred krízou a počas krízy

V tejto časti bakalárskej práce porovnám podmienky úverovania v období pred krízou a počas krízy ako aj ďalšie ukazovatele ovplyvňujúce správanie bánk pri poskytovaní úverov. Pre správne zhodnotenie vplyvu finančnej krízy na úverovanie podniku využijem aj poznatky z predchádzajúcej analýzy.

5.1. Vývoj základných finančných ukazovateľov nefinančných podnikov

Pri poskytovaní bankového úveru sa banka riadi finančnou situáciou žiadajúceho podniku. Zaujímajú ju najmä ukazovatele rentability, aktivity a likvidity. Podľa nich si banka stanovuje úverové podmienky, či úver poskytne alebo nespokytne, resp. či ho zvýši alebo nezvýši.¹⁹ Vývoj týchto aj ostatných ukazovateľov som znázornil na nasledujúcich 4 grafoch.

Graf č.17 a č.18: Vývoj finančných ukazovateľov nefinančných podnikov v rokoch 2006-2008

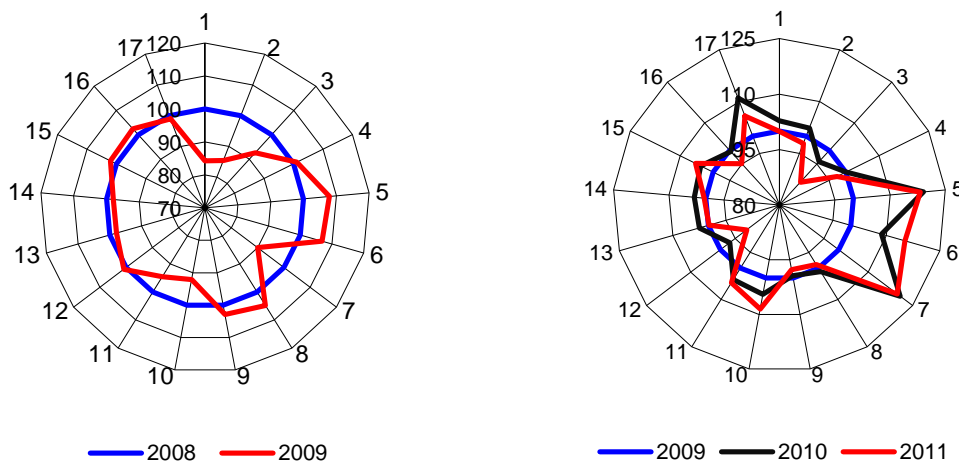
Zdroj: čnb

Vysvetlivky: 1-ROE, 2-ROA, 3- Hrubá zisková marža, 4- Zadĺženosť, 5- úvery, pasíva, 6- Náklady na obsluhu dlhu, 7- Doba obratu zásob, 8- Doba obratu pohľadávok, 9- Doba obratu aktív, 10- Bežná likvidita, 11- Pohotová likvidita, 12- Okamžitá likvidita, 13- PH/tržby, 14- Mzdy+OON/PH, 15- PH/zamestnanec, 16- Úrokové krytie

¹⁹ SAMUELSON, P. A. a W. D. NORDHAUS. *Ekonomie*. Praha: Svoboda, 1991. ISBN 80-205-0192-4.

Z uvedených grafov vidíme, že v roku 2007 podniky veľmi úspešne hospodárili a hlavné finančné ukazovatele mali lepšie hodnoty ako v roku 2006. Na druhej strane môžeme vidieť zvýšenú zadlženosť podnikov a s tým spojené zvýšené náklady na obsluhu dlhu. Finančná kríza spôsobila v roku 2008 pokles zahraničného dopytu, čo sa odzrkadlilo na finančnej situácii podnikov. Mierne poklesla rentabilita imania aj aktív a kvôli už spomínanému úbytku dopytu sa postupne zvyšovali doby obratu zásob a aktív. V roku 2008 vidíme rast bilančnej likvidity, ktorý spôsobilo minimalizovanie investičnej aktivity. Podniky sa rozhodli tak učiniť kvôli zvýšenej neistote budúcich príjmov spoločnosti.

Graf č.19 a č.20: Vývoj finančných ukazovateľov nefinančných podnikov v rokoch 2008-2011

Zdroj: čnb

Vysvetlivky- 1-ROE, 2-ROA, 3- Hrubá zisková marža, 4- Zadlženosť, 5- úvery, pasíva, 6- Náklady na obsluhu dlhu, 7- Úrokové krytie, 8- Doba obratu zásob, 9- Doba obratu pohľadávok, 10- Doba obratu aktív, 11- Priemerná likvidita, 12- PH/celkové tržby, 13- Osob.náklady/PH, 14- Mzdy/PH, 15- PH/zamestnanec, 16- Finančná páka I., 17- Finančná páka II.

V roku 2009 došlo k zhoršeniu finančných výsledkov vyplývajúcich z poklesu zahraničného a domáceho dopytu. Hodnoty zobrazených ukazovateľov zmierňovali výsledky podnikov pod zahraničnou kontrolou. Tým pomohlo najmä zavedenie šrotovného v určitých európskych krajinách.²³

²³ *Zpráva o finanční stabilitě 2009/2010*. Praha: Česká Národní Banka, 2010. 134 s. ISBN 978-80-87225-23-3.

Rok 2010 znamenal pre české nefinančné podniky zlepšenie ich finančných výsledkov. Hlavnú zásluhu na tom má mierne oživenie ekonomického rastu vo vyspelých ekonomikách, tým aj obnovenie zahraničného dopytu. To pomohlo nefinančným podnikom k vyššej ziskovosti a zlepšili sa aj ukazovatele dôb obratu. Stále však nedosahovali hodnôt z predkrízového obdobia. Ako si z grafu môžeme všimnúť, poklesli bankové úvery, ale aj napriek tomu sa zvýšila medzipodniková zadlženosť. V tomto roku spoločnosti inklinovali skôr k financovaniu formou emisií dlhopisov.

Vývoj základných finančných ukazateľov nefinančných podnikov v roku 2011 signalizoval blížiacu sa stagnáciu českej ekonomiky. Dôkazom toho boli veľmi podobné výsledky sledovaných ukazovateľov ako v predchádzajúcom roku. Ľahko poklesla ziskovosť a taktiež podiel pridanej hodnoty na celkovýc tržbách. Dôvodom bol nízky domáci dopyt a pomalé tempo rastu exportu. Keďže podniky nevedeli predpovedať vývoj dopytu a s tým spojenú aj dobu návratnosti investíc, bolo ich investičné rozhodovanie obmedzené. Zadlženosť nefinančných podnikov v roku 2011 ostala na nízkej úrovni. Nezmenila sa aj napriek miernemu obnoveniu dynamiky čerpania úverov. Ovplyvnilo ju najmä zostup domácich medzibankových úverov a zníženie pôžičiek od zahraničných podnikov. Podniky dosiahli nižšie hodnoty nákladov na splácanie dlhu k čomu prispeli nižšie úrokové sadzby.

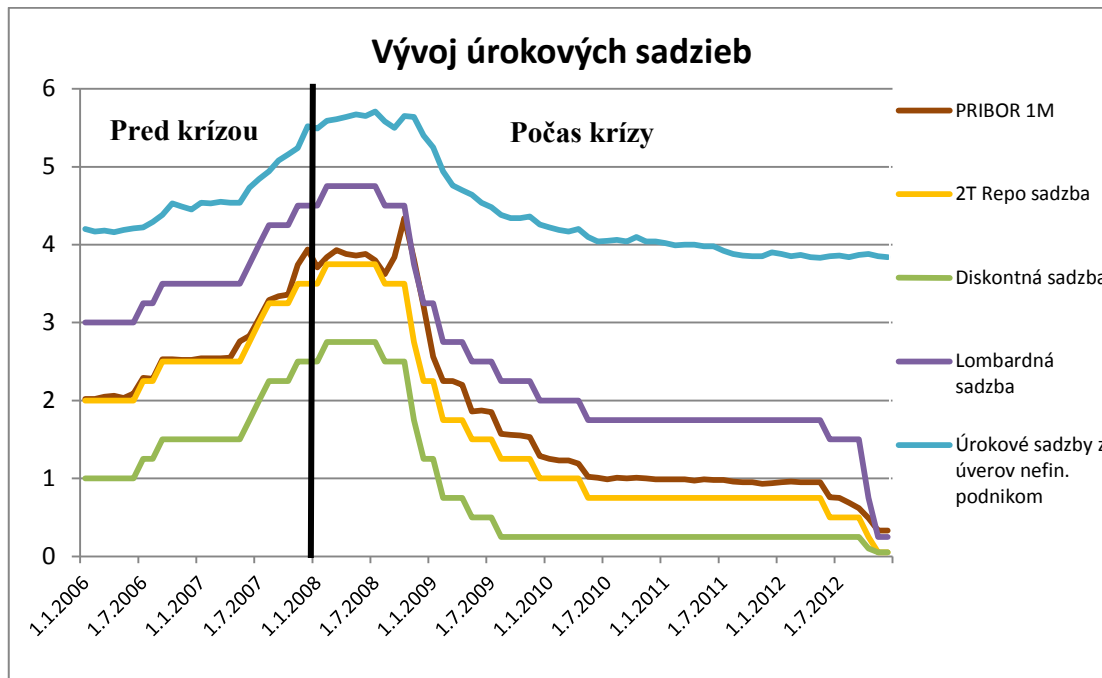
Z uvedenej analýzy vyvodzujem záver, že finančná kríza nepriamo ovplyvnila finančné ukazovatele nefinančných podnikov. Zhoršené hodnoty ukazovateľov záviseli prevažne na domácom dopyte po výrobkoch a vývoze. Keďže tieto dva faktory klesali, tým pádom sa znižovala ziskovosť podniku a od nej sa odvíjalo zhoršenie alebo stagnácia ostatných ukazovateľov.

5.2. Vývoj úrokových sadziieb z obdobia pred krízou a počas krízy

Finančná kríza ovplyvnila politiku a rozhodovanie centrálnych bánk. Tie museli urobiť viaceré kroky, aby ochránili ekonomiku krajiny pred hrozbami krízy. Medzi základné protikrízové opatrenia ČNB patrila regulácia menovej politiky prostredníctvom jej nástrojov. Tieto zmeny ovplyvnili taktiež medzibankové sadzby ako aj úrokové sadzby úverov poskytované nefinančným podnikom. Nasledujúci graf znázorňuje vývoj

základných sadziieb ČNB, medzibankovej sadzby 1M PRIBOR a úrokových sadziieb úverov nefinančným podnikom z obdobia pred krízou a po jej vzniku.

Graf č.21: Vývoj vybraných úrokových sadziieb v období pred a počas krízy (v %)

Zdroj: ARAD

Z grafu vidíme úzku súvislosť medzi úrokovými sadzbami a ich vývoj je simultánny. V posledných rokoch pred začiatkom krízy úrokové sadzby postupne rástli. Tento trend sa spomalil a začal ísť opačným smerom po jej vypuknutí. Avšak výraznejší pokles mali hlavné úrokové sadzby ČNB a medzibankové úrokové sadzby. ČNB znižovala svoje sadzby od začiatku roku 2009 a najaktuálnejšie dosiahli historické minimá. Vidíme, že v rozmedzí rokov 2010 a 2012 sa sledované úrokové sadzby príliš nemenili. Dôvodom bola stagnácia českej ekonomiky.

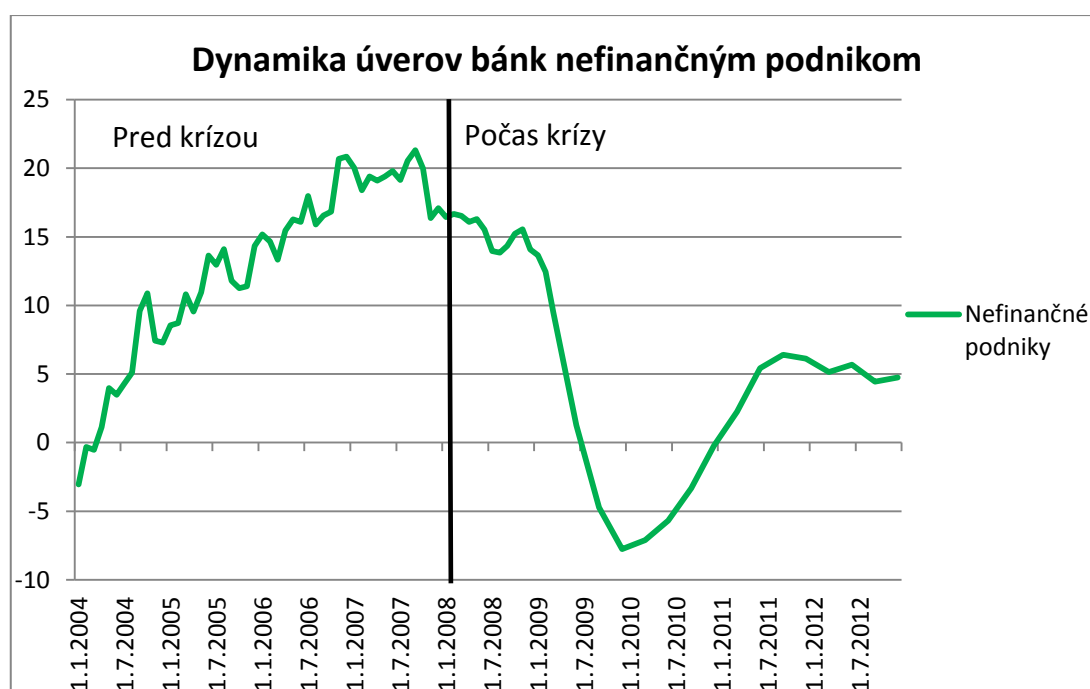
Z grafu môžeme skonštatovať, že úrokové sadzby úverov poskytovaných nefinančným podnikom v porovnaní s bankovými a medzibankovými sadzbami neklesali po vypuknutí krízy tak razantne. Kým prvé spomínané klesli za celé krízové obdobie o necelé 2 %, bankové a medzibankové úrokové sadzby padli v konečnom dôsledku aj o 4-5%.

Obchodné banky pri stanovovaní úrokových sadziieb vychádzali z veľkej nedôvery voči podnikom, a preto sa vyskytovali na vysokých úrovniach. Zo subjektívneho hľadiska mi

to príde zo strany bánk nespravodlivé, pretože pre ne sa úrokové sadzby znižovali omnoho razantnejšie ako sadzby, ktoré banky poskytovali nefinančným podnikom. Zdôvodňovali to zvýšením rizikovej prirážky, ktorá je časťou úrokovej sadzby. Banky dosahovali aj počas finančnej krízy veľmi dostačujúci zisk a aj z tohto dôvodu mohli úrokové sadzby úverov pre podniky znížiť viac.

5.3. Vývoj dynamiky poskytovaných úverov nefinančným podnikom v období pred krízou a počas krízy

Graf č.22: Dynamika úverov obchodných bánk nefinančným podnikom (v %)

Zdroj: čnb

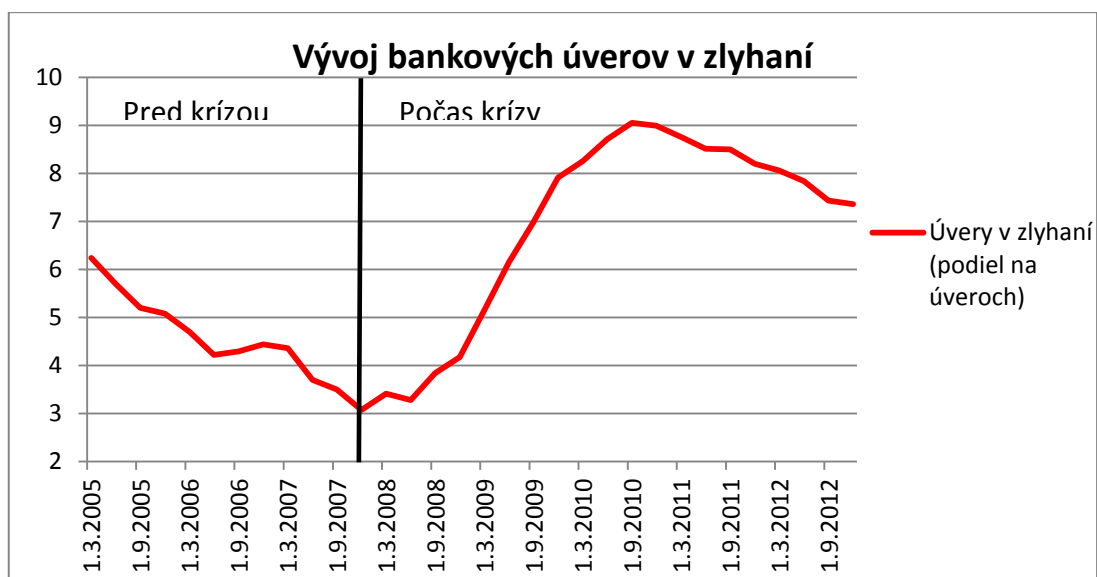
V období pred finančnou krízou vzrastala dynamika úverov nefinančných podnikov v Českej republike. Mala síce mierne klesajúce výkyvy, ale v konečnom dôsledku narastala. Zlom môžeme vidieť znova na prelome rokov 2007 a 2008, kedy dynamika začala klesať. Najprudší pokles nastal v priebehu roku 2009, kedy sa prírastok úverov dostal do mínusových hodnôt. V roku 2010 začala dynamika úverov znova stúpať a v roku 2011 dosiahla opäť kladné hodnoty. Od polovici tohto roka až do konca roka 2012 sa tempo úverov príliš nemenil.

Vývoj dynamiky úverov nefinančných podnikov vyplýval najmä z rozhodnutia podnikov, ktoré jednoducho nepotrebovali toľko cudzích zdrojov. Ďalším dôvodom klesajúceho tempa úverov je fakt, že banky využívali aj iné získavania peňazí. Inklinovali taktiež k faktoringu, forfaitingu a operatívne leasingu. Úverová dynamika v krízovom období bola u nefinančných podnikov ovplyvnená hlavne dopytom po úveroch, do ktorého zasahuje nízka miera investíc a stagnujúci výkon hospodárstva.

5.4. Vývoj bankových úverov v zlyhaní z obdobia pred krízou a počas krízy

Finančná kríza negatívne ovplyvnila schopnosť podnikov splácať požičané úvery. Dôkazom toho bol aj vývoj bankových úverov v zlyhaní. Sú to také úvery, ktoré ma podnik problém splácať, sú pochybné a stratové. Nasledujúci graf znázorňuje vývoj bankových úverov v zlyhaní.²⁰

Graf č.23: Vývoj bankových úverov v zlyhaní (v %)

Zdroj: ARAD

Graf nám demonštroval silu finančnej krízy na vývoj bankových úverov v zlyhaní. Do jej vypuknutia mal tento vývoj klesajúcu tendenciu a minimum dosiahla koncom roka 2007 (3 %). Od tohto okamihu sa vývoj bankových úverov v zlyhaní sa až do konca roku 2010 zvyšoval. Maximom bola hodnota okolo 9%, čo je takmer každý desiaty úver

²⁰ KISLINGEROVÁ, E. *Podnik v časech krízy*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-3136-0.

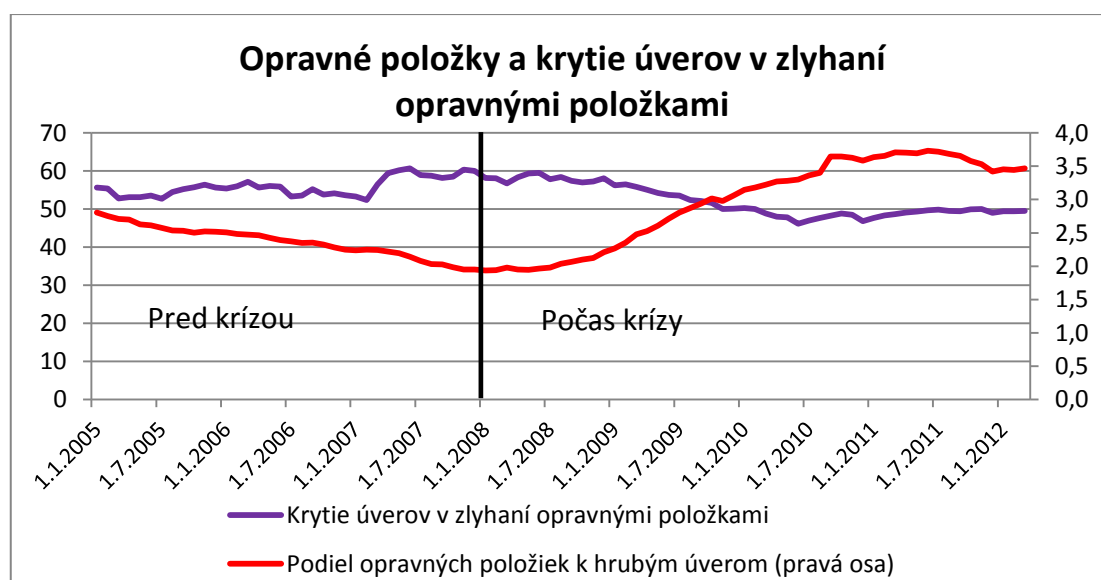
s problémami splácania. Podniky neboli pripravené na finančnú krízu a keďže klesal dopyt po ich výrobkoch či službách, tým sa znížili výnosy a splácanie úverov bolo komplikovanejšie. Vývoj úverov v zlyhaní stúpala aj napriek klesajúcim úrokovým sadzbám.

Na prelome rokov 2010 a 2011 došlo k pozitívnejšiemu scenáru, kedy podiel bankových úverov v zlyhaní začal klesať a túto tendenciu si udržal až do konca roka 2012. Tento pokles si vysvetľujem tým, že podniky lepšie hospodárili s peniazmi a učinili kroky potrebné pre splácanie úveru.

5.5. Úverové riziko

Podľa vývoja úverovej emisie sa odvíja aj úverové riziko. To vo svojej podstate znamená riziko nesplatenia úveru (alebo jeho časti) alebo nedodržanie zmluvných podmienok smerujúce k meškaniu platieb. Dôležitú úlohu hrá ekonomika, od ktorej závisí tempo rastu úverov. Jej rast podmieňuje aj dynamiku úverov a okrem toho aj znižuje úverové riziko, pretože uľahčuje podnikom plniť svoje záväzky včas a v plnej výške.²⁴ S úverovým rizikom sú úzko spojené aj opravné položky a krytie úverov v zlyhaní opravnými položkami, ktorých vývoj je znázornený v nasledujúcom grafe.

Graf č.24: Opravné položky a krytie úverov v zlyhaní opravnými položkami (v %)

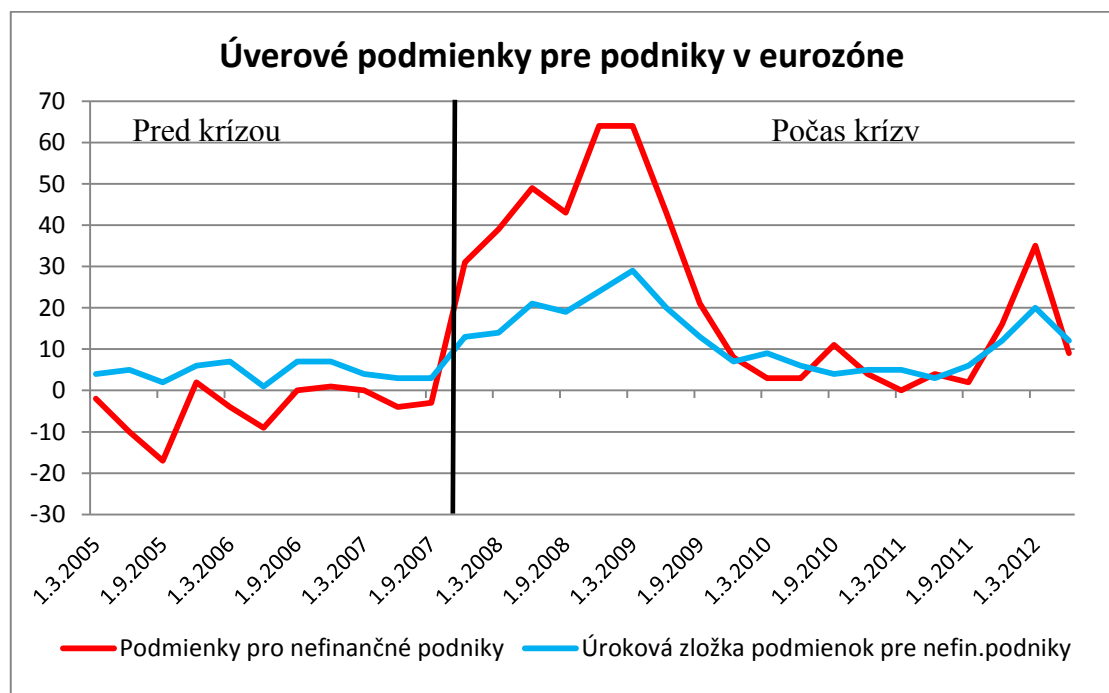
Zdroj: čnb

²⁴ Zdroj: *Zpráva o finanční stabilitě*. Praha: Česká národní banka, 2006, 103 s., ISBN 978-80-87226-15-8.

Z grafu vidíme, že vývoj krytia úverov v zlyhaní opravnými položkami sa v sledovanom období razantne nemenil. Pred krízou sa hodnota pohybovala okolo 55% a po vypuknutí krízy v Českej republike neprekročila 60% a mierne začala klesať. Krytie úverov v zlyhaní sa počas roku 2011 pohyboval okolo 50%. Posledný vývoj potvrdzuje, že pri viaznúcom objemov úverov v zlyhaní obchodné banky tvorili v predošlom období vhodné množstvo opravných položiek. Dôležité je, či toto krytie okolo 50% je dostačujúce pre nasledujúce obdobia. Najväčším rizikom pre český bankový sektor ostáva zhoršenie kvality úverového portfólia, kvôli nepriaznivému vývoju reálnej ekonomiky.

5.6. Úverové podmienky

Graf č.25: Úverové podmienky v eurozóne pre nefinančné podniky (v %)

Zdroj: ECB, Thomson Datastream

Graf znázorňuje úverové podmienky v eurozóne pre nefinančné podniky. V období pred finančnou krízou boli banky ústretové a neboli potrebné špeciálnejšie podmienky pre získanie úveru. Po vypuknutí krízy nastala zmena v týchto podmienkach, ktorá vyvrcholila v roku 2009. V nasledujúcich rokoch došlo k uvoľneniu úverových podmienok a úroková zložka podmienok pre nefinančné podniky dokonca dosiahla

hodnôt z predkrízového obdobia. Ku koncu roku 2011 došlo k prudkému sprísneniu oboch sledovaných faktorov. Dôvodom boli najmä problémy so získaním bilančnej likvidity, s ktorými sa banky vysporadúvajú prostredníctvom ponuky vyšších depozitných sadzieb.

Obchodné banky v Českej republike začali reagovať na dopady finančnej krízy koncom roka 2008. Zhoršená ekonomika, pokles bonity podnikov ako aj rastúci počet nesplácaných úverov prinútil banky k rôznym opatreniam. Sprísnili najmä zaistenie úveru a žiadali vyššie finančné prostriedky zo strany firmy na financovanom projekte. To nevyhovovalo hlavne menším podnikom, ktoré nemali taký veľký kapitál a úver pre ne sa získaval ťažšie.

Treba podotknúť, že každá banka ma iné úverové podmienky a pristupuje ku každému podniku individuálne. U prevádzkových úverov žiadali banky vytvorenie bežného účtu, ručenie druhou osobou, ale aj založenie hnutel'ných vecí. U úveroch z kategórie revolvingových boli podmienky zaistenia prostredníctvom pohľadávok z obchodného vz'ahu, nehnuteľnosťou, bankovou zábezpekou, zásob alebo možnosť ich kombinácie. Konzorcionálne úvery a úvery poskytované na financovanie projektu museli podniky zaistiť hnutel'nou vecou alebo nehnuteľnosťou, pohľadávkami z obchodných stykov a dokonca niektoré banky si zaistenie podmieňovali podnikovými akciami.

Rozhodovanie bánk pri poskytovaní úveru nefinančnému podniku ovplyvňuje okrem bonity spoločnosti aj fakt, či je financovaná prostredníctvom jednej alebo viacerých bánk.*

* približne 85% nefinančných podnikov v Českej republike je financovaných jednou bankou

5.4. Výsledok druhého parciálneho cieľa

Druhým parciálnym cieľom bolo porovnanie úverovej situácie a zhodnotiť úverové riziko v období pred krízou a po jej vypuknutí. Ako sme mohli z jednotlivých grafov vidieť, výsledkom je zhoršené situácia ohľadom úverov, ktorá začala na prelome rokov 2008 a 2009. Spomalila sa dynamika poskytovaných úverov a zhoršil sa vývoj úverov v zlyhaní. Situácia sa mierne stabilizovala koncom roka 2010, ale stále nedosahuje hodnôt z predkrízového obdobia.

Podniky majú v dôsledku finančnej krízy väčšie problémy získať úver kvôli opatrnosti bánk. Tá pramení zo zhoršenej bonity podnikov a zlej ekonomickej situácie vo svete ako aj v Českej republike. Obchodné banky sprísnilo svoje požiadavky pre poskytnutie úveru, ktoré sa premietli do objemu nových úverov. Taktiež zvýšili rizikové prirážky a podmienky na zaistenie úveru.

6. Návrh externého financovania pre podniky v období finančnej krízy

Finančná kríza sa podielala na zhoršení ekonomickej situácie väčšiny firiem v Českej republike. V porovnaní s ostatnými štátmi Európskej únie to však nebolo až také zlé. Ako som už v analýze uviedol, najväčšie problémy mali firmy zaoberajúce sa nehnuteľnosťami, automobilky a spedičné firmy. Po vypuknutí krízy banky už s väčšou opatrnosťou poskytujú úvery, pretože sa zhoršilo finančné zdravie podnikov a tým stúpa aj úverové riziko.

Sprísnenie úrokových aj neúrokových podmienok bánk by mali podniky vnímať s väčšou zodpovednosťou. V čase krízy si banka dáva väčší pozor komu úver poskytne. Preto by im mala firma predkladať kvalitne vypracované podnikateľské plány. Z toho dôvodu doporučujem spoločnostiam využiť služby poradenských podnikov. Je väčšia pravdepodobnosť, že banka bude financovať projekt, ktorý je skonzultovaný odborným poradcom.

Úrokové sadzby úverov pre nefinančné podniky počas krízy klesali a v konečnom dôsledku sú na nižšej úrovni ako pred jej začiatkom. To by mohli firmy využiť a snažiť sa o získanie úveru. Odporúčam krátkodobé úvery do 30 mil. Kč, ktorých úroková sadzba je spomedzi ostatných úverov najnižšia.

Ďalším mojím doporučením pre podniky je zlepšenie krízového manažmentu alebo zavedenie funkcie krízového odborníka. Ten by sledoval situáciu na trhu, vopred varoval vedenie spoločnosti pred možným problémom a ponúkal možné protikrízové riešenia.

Ďalej by mali firmy využívať hedging- formu zaistenia sa proti kurzovému riziku. Odstránili by hrozbu zmeny ceny finančného nástroja v ich neprospech. Hedgingom taktiež dochádza k zabezpečeniu stability podniku a jeho ochrany pred neočakávanými výkyvmi, či stability svojich príjmov. Zmena menového kurzu môže byť pre firmy nemalým rizikom, napríklad pri medzinárodných dodávkach tovaru na úver. Túto

hedgingovú stratégiu podnik uplatní vypísaním future kontraktu na výkup istej meny za vopred stanovený kurz.

Podniky, ktoré majú obavy o rast úrokovej sadzby odporúčam zabezpečiť sa pred touto zmenou (hedging proti zmene úrokovej sadzby s dlhodobou fixáciou), ktorá môže znamenať pre podnik značné riziko. Pre garanciu pevnej úrokovej miery môže firma využiť úrokový swap. Keďže úrokové sadzby sa odvodzujú od medzibankových sadzieb, ktoré su momentálne na historicky nízkych hodnotách, úrokovým swapom sa podnik chráni proti ich budúcemu zvyšovaniu.

7. Záver

V závere zhrniem výsledky reliazovaných analýz. Najprv som spravil rozbor úrokových sadziieb a úverov poskytnutých nefinančným podnikom v čase krízy. Analyzoval som hlavné úrokové sadzby ČNB, medzibankové úrokové sadzby PRIBOR a PRIBID a úrokové sadzby úverov pre nefinančné podniky. ČNB zareagovala na finančnú krízu znižovaním úrokových sadziieb. Taktiež sa tým snažila presadzovať uvoľnenú menovú politiku a udržiavať českú ekonomiku v čo najlepšej kondícii. Počas celého krízoveho obdobia nedošlo ani raz k zvýšeniu týchto úrokových sadziieb. Jediný rok, kedy nedošlo k zmene bol rok 2011. Znižovanie hlavných úrokových sadziieb ČNB dospelo až k historickým minimám, kedy hodnota lombardnej sadzby je 0,25 a hodnoty 2T repo a diskontnej sadzby je 0,05. ČNB svoje sadzby znižovala aj na podnet Európskej centrálnej banky.

Podobný vývoj mali medzibankové úrokové sadzby PRIBOR a PRIBID. Najvyššie hodnoty v sledovanom období zaznamenali v polovici roku 2008 a od tej doby pravidelne klesali. Tu vidíme úzku spojitosť medzi medzibankovými a hlavnými úrokovými sadzbami ČNB.

Tržné úrokové sadzby začali tiež klesať začiatkom roka 2009. Narozdiel od medzibankových a hlavných úrokových sadziieb ČNB nebol ich pokles taký razantný. Banky si to zdôvodňujú zahrnutím rizikovej prirážky. Koncom sledovaného obdobia sa úrokové sadzby úverov pre nefinančné podniky stabilizovali.

Keďže mojou témou bakalárskej práce je vplyv finančnej krízy na financovanie podniku, zisťoval som vplyv krízy na firmy a úverové podmienky bánk. Z analýzy je jasne vidieť, že prevažná časť spoločností nebola na krízu pripravená. Podniky mali „veľké oči“, poberali úvery, zrazu došla kríza a s tým aj problém so splácaním. Finančná kríza negatívne ovplyvnila ekonomiku Českej republiky, ktorá sa prejavila v citlivom bode pre podniky a síce nižší dopyt po ich výrobkoch a službách. To ovplyvnilo aj dynamiku poskytovaných úverov, kedy firmy museli znižovať svoje náklady a nehrnuli sa do financovania.

Finančná kríza donútila banky sprísniť podmienky pre poskytnutie úveru a to najmä jeho zaistenia. Banky začali viac kontrolovať finančné zdravie podnikov, ktoré sa počas krízy zhoršilo. V konečnom dôsledku mali podniky väčšie problémy získať úver počas

finančnej krízy a to platí najmä pre malé podniky. S úverovaním sa najlepšie vysporiadali veľké firmy s dobrým krízovým manažmentom a finančným plánom.

Bakalársku prácu ukončím myšlienkami Tomáša Baťu, ktoré vystihujú súčasnú ekonomickú situáciu a spoločenské myslenie: *„To, čomu sme zvykli hovoriť hospodárska kríza je len iné meno pre mravnú biedu. Mravná bieda je príčina, hospodársky úpadok je následok. Je mnoho ľudí, ktorí sa domnievajú, že hospodársky úpadok je možné zastaviť peniazmi. Hrozím sa dôsledkov tohto omylu. V postavení, v ktorom sme, nepotrebujeme žiadne geniálne obraty a kombinácie. Potrebujeme mravné stanoviská k ľuďom, k práci a k verejnému majetku. Je potrebné prekonať krízu dôvery. Technickými, finančnými a úverovými zásahmi ju však prekonať nie je možné. Dôvera je vec osobná. Dôveru možno obnoviť len mravným hľadiskom a osobným príkladom.*

8. Zoznam použitých zdrojov

Literatúra

- [1] BARTOŠEK, K., FELBERGOVÁ D., JAROŠ P. *Bankovníctví v České republice*. 3. přepracované vyd. Praha : Bankovní institut, 1998. 353 s, s.113.
- [2] DVOŘÁK, P. *Komerční bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha: Linde, 1999. ISBN 80-7201-141-3.
- [3] HORVÁTOVÁ, Eva. *Bankovníctvo*. Žilina: GEORG, 2009, 300s., ISBN 978-80-89401-03-1
- [4] NINÁČOVÁ, Valéria. *Základy finančního manažmentu*. Bratislava: MERKURY spol. s.r.o., 2007, 558 s. ISBN 80-89143-62-7.
- [5] KISLINGEROVÁ, E. *Podnik v časech krize*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-3136-0.
- [6] POLIDAR, V., PEERAER, M. *Úvěrové obchody*. 2. přepracované vyd. Praha : Bankovní institut, 1998. 356 s. ISBN 80-7265-020-3
- [7] REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011, 558 s. ISBN 978-80-7261-230-7
- [8] REJNUŠ, O. *Finanční trhy*, 3. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2008. ISBN 978-80-87071-87-8.
- [9] SAMUELSON, P. A. a W. D. NORDHAUS. *Ekonomie*. Praha: Svoboda, 1991. ISBN 80-205-0192-4.
- [10] VEBER, J.; SRPOVÁ, J. a kol. *Podnikání malé a střední firmy*. Vyd. 2. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2409-6
- [11] *Zpráva o finanční stabilitě 2006*. Praha: Česká národní banka, 2006, 103 s., ISBN 978-80-87226-15-8
- [12] *Zpráva o finanční stabilitě 2008/2009*. Praha: Česká Národní Banka, 2009. 118 s. ISBN 978-80-87225-15-8
- [13] *Zpráva o finanční stabilitě 2009/2010*. Praha: Česká Národní Banka, 2010. 134 s. ISBN 978-80-87225-23-3
- [14] *Zpráva o finanční stabilitě 2010/2011*. Praha: Česká Národní Banka, 2010. 134 s. ISBN 978-80-87225-33-2

- [15] *Zpráva o finanční stabilitě 2011/2012*. Praha: Česká Národní Banka, 2010. 153 s.
ISBN 978-80-87225-37-0

Internetové zdroje

- [16] Česká národní banka: Jak se bankovní rada rozhoduje?. ČNB [online]. 2003-2013 [cit.2013-04-15]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/br_zapisy_z_jednani/jak_se_br_rozhoduje.html
- [17] Česká národní banka: Měnověpolitické nástroje. ČNB [online]. 2003-2013 [cit. 2013-04-15]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/
- [18] Finance.cz: Fixing úrokových sazeb na mezibankovním trhu depozit - PRIBOR, PRIBID. Finance.cz [online]. 2012 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/makrodata-eu/menove-ukazatele/sazby-cnb/pribor/>
- [19] Podnikatel.cz. *Podnikatel.cz* [online]. 2007-2013 [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/pri-zadosti-o-uver-casto-rozhoduje-cash-flow/>
- [20] Raiffeisen International: RI3- Retail and Retail Leasing Parameter Estimation and Calculation Concept Paper.pdf, Version 1.1, Released on 2006-07-31
- [21] *Úrokové sazby České národní banky*. [online]. [cit. 2010-05-15].